

Luceafărul

W. KRAFFT, SIBIU.

Anul VIII.

Nr. 8.

Sibiu, 16 Aprilie 1909.

Abonament:

Austro-Ungaria:	România:
1 an . . . 12 cor.	1 an . . . 16 cor.
Ed. de lux 20 "	Ed. de lux 25 "
6 luni . . . 6 "	6 luni . . . 8 "
Ed. de lux 10 "	Ed. de lux 13 "

Ediția pentru preți, învățători și studenți: 1 an 8 cor., în România și în Străinătate: 1 an 14 cor.

Dări de seamă: Două volume de versuri: Natalia Iosif și Maria Mavrodin (G. B. D.). Gh. Tulbure: Căntece din lumea veche (E. Hodoș). H. C. Andersen: Mărgăritare (A. O. M.).

Cronică: . . . Producția literară (T.). Monumente istorice (T.). Conferințe în Brașov (L.). Pentru „Muzeul Asociațiunii” (O. C. T.). Ilustrațiile noastre. Părerii despre artă. Reviste și ziare. Știri. — Poșta Redacției. — Bibliografie.

Ilustrațiuni: Murillo: Fuga în Egipt, Isus pe cruce, Păstorul divin. Dr. Alexandru de Mocsonyi.
A. Carracci: Cele trei Marii.

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiiu (Nagyszeben).

Saint-Pierre Bernardin de, **Paul și Virginia**. Coliba indiană. Traducere de I. Săndulescu. 1.—

          Complet în deposit!

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borgia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Enea Hodoș, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicănuș, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Un păgân.

Acu cincisprezece ori douăzeci de ani am cunoscut în Iași pe cuconu Grigorie Movilă. Poate și-l aduc aminte încă mulți dintre băștinașii vechei capitale a Moldovei. Eră un bătrân înalt, c'o barbă albă, rotundă și cu ochi negri. Când vorbea, cu patos, își umfla nările și cu mâinile făcea gesturi rotunde, elegante, ca și cum ar fi voit să contureze ceea ce spunea, să dea o expresie mai ascuțită vorbelor lui. Și frazelor le dădea drumul cu orânduială, cu artă de poet: sublinia oarecare cuvinte, învăluia într-o scoborîre de glas, ca într-o taină, pe altele.

Deși puțin îi mai rămăsese din averea strămoșească, știa puținul acela să-l întrebuințeze așa fel încât trăia bine sau părea că trăiește bine, și se bucura sau părea că se bucură de restul zilelor în căsuța lui, cu gust întocmită, în mijlocul unei grădini din strada Carol.

În căsuța aceea l-am cercetat de multeori. Avea un servitor întunecat la față, un țigan bătrân cu redingotă, care umbla tăcut ca o umbră și înțelegea poruncile stăpânului dintr'un semn cu mâna sau dintr'o mișcare a ochilor. Beam la dânsul cafeaua cea mai gustoasă și mai aromată. După cafea, cu un gest de rege, îmi întindea cu două degete o havană veritabilă... În odăița în care mă primea, avea pe jos covoare moi, ca în vremurile de altădată; pe pereți stăteau orânduite în lumină prielnică câteva tablouri mici iscălite de măestri mari; și între ele două pânze, în rame aurite, înfățișau pe două femei din neamul Moveleștilor... Una eră Maria — ne-

vasta unui Radzivil: eră o frumsețe vie care ne urmărea cu ochi mari și ne zâmbea...

„Ne zâmbeste din depărtarea trecutului ei... zicea încet cuconu Grigorie Movilă. Câte odată, nu știu cum, mă întristez când privesc la zâmbetul încremenit al femeii aceștia... Trecutul ne înșală și ne farmecă; ne trimite în suflet, astăzi, regretul clipelor de fericire... Din trecut ne rămâne numai ce a fost bun, aș putea spune numai tinereța vieții noastre... Tot ceea ce e străin de această tinereță a căzut, ca solzi netrebnici și murdari... Pe femeia aceasta o văd așa tânără, zâmbind, în cei mai frumoși ani ai vieții ei... A îmbătrânit apoi, a murit, s'a prefăcut în humă, — însă eu nu mi-o pot închipui decât așa, zâmbindu-mi vie din trecut depărtat... Ea înfățișează par'că epoca de lene și de bucurie, de iubire și de artă a vieții, pe care noi, astăzi, orice am face, n'o mai putem învia... Astăzi noroiul amorf crește și tinde să învăluie, să distrugă pentru totdeauna cristallul: ceea ce are viața mai nobil și mai bun, ceea ce generații multe de înțelepți s'au străduit să întocmească pentru a înfrânge mizeria — pe care Ziditorul a hărăzit-o la început sârmanului muritor...”

Lucirile asfințitului băteau prin ferestrele deschise; în nemăsurate depărtări, munții se învăluiau în ceață albastră.

Cuconul Grigorie Movilă se lăsa furat de trecut, căută să mă facă să înțeleg viața celor dela 1600 și regretul lui că nu s'a născut cu trei veacuri în urmă; uneori, aducându-și aminte de tinerețe, se înflăcăra zugrăvind-mi

Murillo, Fuga în Egipt.

vieața Parisului și a Romei; prea arare se coboră la discuții de sociologie și de politică.

„Ce însemnează toate acestea? începui el într'un rând. De ce vrei dumneata numai decât să mă aduci rob într'o lume pe care eu n'o prețuiesc? Lumea celor ce se frământă pentru ambiții politice, a celor ce stârnesc plebea și o scot în uliți cu bâtele?... Dragul meu, vieața în curând nu va mai avea nici un rost — căci ne întoarcem de unde am plecat. Mulțimea plină de pofte josnice năpădește totul; pentru mulțime nu există nici muzică care înalță, nici viers care dă fiori, nici conturul grațios al unei statui; pentru mulțime nu există nimic din ce au creat rarii oameni, care au ieșit ca flori de spumă deasupra talazurilor negre; pentru mulțime, dragul meu, un singur cuvânt are rost: pâne! Aleargă, se înșală, se zdrobesc, pentru pâne! Ei bine, mulțimea aceasta o vreme a fost înfrânată. Acuma, în veacurile nouă, i s'a dat drumul: și aceasta este altă năvălire a barbarilor!”

Încercam, ușor, să-i pun înaintea dreptul la vieață al tuturor, întocmirea unui echilibru între ceice se bucură de toate și 'ntre cei cari gem sub poveri stropindu-și munca cu sânge și lacrimi, și dela naștere până la mormânt tot sufăr de foame.

El zâmbea și privea spre zâmbitoarea frumusețe din ramă:

„Dragul meu, dacă n'ar fi asudat și n'ar fi gemut cei mulți, o ființă ca aceasta n'ar fi zâmbit soarelui! Gândește-te numai că ai fi trăit în vremea ei, că ai fi avut douăzeci de ani, că ai fi iubit-o și ai fi nădăjduit să fie a ta! Și fă-ți socoteala că ființa aceasta s'a născut frumoasă, cu suflet de foc și cu minte sclipitoare, pentru că au fost înaintea ei oameni cari n'au știut ce-i munca împovăritoare și amară, cari au înțeles într'un chip cu totul deosebit întrebuințarea vieții...”

În lumea aceasta osândită durerilor, au început într'o vreme a se alege câțiva, cari au ajuns să se folosească de munca celor mulți și au întocmit o vieață nouă. Grijă pânei nu mai eră: ei au început a-și cultiva vieața pentru puținele plăceri pe cari ni le poate da... Și ceeace a fost artă — pentru dâșii a fost, căci numai ei au avut darul înțelegerii. Dar aceasta a fost numai o parte a vieții lor, partea pe care au folosit-o ca pe o hrană aleasă, a spiritului. Încolo ei înșiși s'au străduit într'u a întocmi arta aceea a vieții, arta de a alungă din juru-ți tot ce nu e frumos, de a te apropia de tot ceeace-ți mângăie simțurile. Măncarea este o artă, căci s'a născut simțul gustului; iubirea este o artă, căci o înțelegem altfel decât ceice-și zdrobesc cărmurile pe brazdă... Astfel am ajuns să tăiem un drum mai luminos dând într'o parte și 'n alta tot ce-i necurat în vieața omenească, astfel am mai putut alina groaza aceea de întunerecul care ne așteaptă după moarte! — Acuma văd că s'a trecut vremea celor aleși; eu însă am trăit vieața așa, cu oarecare artă, și altfel n'o înțeleg... Caut pe cât pot să înfrumusețez ceeace în sine este păcătos... De altminteri aceasta este și definiția artei...”

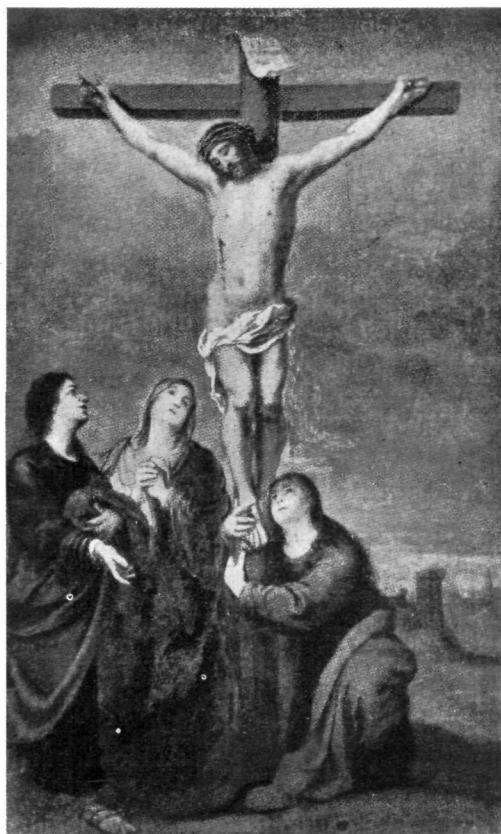
În ceeace spunea și în felul cum trăia nu eră nimic silit. Boierul de neam vechiu, care trăise în plin, care simțise atâtea și văzuse

atâtea, aveă un bun simț desăvârșit. Profesia de credință o făcea fără pornire; decăderea celor aleși o mărturisiă fără mânie; căci și pornirea și mânia erau moștenirea numai a celor mulți... Rostiă numai vorbele c'o ușoară umbră de regret, pe urmă tăcea și ascultă întâmpinările mele, cu un zâmbet îngăduitor.

„Să-ți spun ceva, îmi zise el într'un rând, după o iarnă lungă și grea; eu cu puțini oameni mă întâlnesc acum... Altădată cei cu cari mă întâlneam nu-mi puneau întrebări, nici n'aduceau în desbatere probleme. Aveam altele de făcut în vremea aceea, trebuia să trăim cât mai mult, căci bănuiam că o să ajung în anii în care mă vezi... Acuma cu dumneata stau de vorbă: la vârsta mea, poate se cade să fac acest lucru... Văd însă că cel puțin eu nu pun împotrivă ideii: eu îmi cercetez sufletul și răspund. Vorbim prin urmare pentruca să fugă clipele mai ușor: dumneata vei rămâne pe urmă cu ideile dumnitale, eu cu sentimentele mele. Dacă ași putea eu să-ți lămuresc ce înseamnă a trăi, dacă ași putea să te fac să înțelegi prin vorbe tot trecutul meu, poate te-aș sguduî în credințele ce ai... Trecutul meu nu e un trecut de fapte, de opere cari rămân altora; ci trecutul meu a fost trăit pentru mine, — și ce poate să rămâie dintr'un fum luminos de fericire?... Mai bine să nu mai vorbim despre lucruri serioase; văd că nici la sfârșitul vieții n'o să fii prietinelor lor... Să ușurăm pe cât putem acest sfârșit al meu... Să ne facă Costache câte o cafea foarte bună, să fumăm câte o țigară, și prin fumul ei să privim vieța și farmecele acestei primăveri... Ți-am spus atâtea întâmplări din trecut, atâtea întâmplări cari mi-au pregătit cel din urmă cerc al iadului lui Dante... Ți-oiu mai spune și altele, ceva mai nevinovate, ceva mai gingașe, ca și florile ieșite din mustul omătului. Și primăverile vin cu amintiri, — să le primim, — și să uităm că nu mai avem mult până la iarna cea veșnică și neagră, iarna mormântului..."

Iarna aceasta, dragul meu, am îndurat oarecari necazuri... Nu zâmbi. Am înțeles unele din întâmplările dumnitale asupra mizeriilor celor mulți, — însă asta mă face să prețuiesc cu atât mai mult arta de a trăi a celor puțini.

Murillo, Isus pe cruce.

Am fost bolnav; mă simt ș'acuma slăbit; știu că se apropie ceasul când va trebui să mă prefac a zâmbi și a uita ce mă așteaptă — căci arta noastră cere și asta.

Astăzi primăvara a presărat flori de omăt pretutindeni. Ieri am primit o vizită: o cunoștință bună de altădată; astăzi cătră seară va veni poate iar să mă cerceteze, căci vede că s'apropie sfârșitul păgânului. Ieri așa mi-a zis: păgân. Ieri mi-a făcut oarecare plăcere apariția ei, căci mi-am amintit de-o clipă a zilelor celor de demult. Azi însă nu mai am nici o plăcere s'o văd... Sorbind cafeaua și privind primăvara ce ne înconjoară prin fumul havanelor, să-ți povestesc întâmplarea din zilele de demult...

Eram copilandru, de douăzeci de ani, și eră o primăvară ca aceasta... Nu pot să zic că nu cunoscusem întru câțva dintr'ale vieții până la vârsta aceea, dar prea puțin. Copilăria n'are valoare reală. Un șir de iluzii...

Pornesc cu caravana părinților mei spre o rudă, la țară, ca să sărbătorim acolo Paș-

tile. Şajungem, dragul meu, într'un ținut încântător, la o curte boierească așezată într'o grădină nesfârșită. Eră în primăvara aceea cerul așa de limpede, și 'n aerul călduț se amestecau miresmele fine ale florilor de Aprilie; și din balconul de piatră vedeam linia munților, zugrăvită limpede pe întregul cer al asfințitului... Așa cum am vedeă noi toate acum, de-aici, printr'o rețea fermecată, care rețea fermecată ar fi sufletul de-atunci, dela douăzeci de ani...

Și pe-acolo, prin balconul acela larg, prin parc, printre flori, și 'n lumina ce curgea până la linia munților, umblă fata gazdei noastre, adevă duduia Alexandra. Lunecă printre toate, căci par'că n'aveau sunet pașii ei; și trupul i se înmlădiă ca un val: aveă înmlădieri când întorcea capul spre mine, când ocolia la cotul unei aleie, când se plecă să culeagă câte-o floare, și când se întorcea dreaptă spre mine, zâmbindu-mi, privindu-mă fix cu ochii mari, negri, catifelati: și tremurul mișcării aceleia de undă răspundeă până în sufletul meu.

Ea vedea c'o urmăresc cu privirile pretutindeni. Când sta, ochii mei o cercetau în fiecă mișcare, în fiecă îndoire a trupului, de la picioarele mici în pantofi de atlas, până la sânii ușor rotunziți. În ochii ei, rar cătam drept, la început: aveam ca un fel de teamă de negura lor. Cât umblă ea printre flori și prin lumina soarelui, eram fericit peste măsură. Sufletul meu, ca într'un fel de nebunie, căută să sfarme îmbrăcămintea de lut. Și cât trăiam singur, în tăcerea odăiții mele, o vedeam înaintea ochilor cu îndoirea trupului, cu privirile negre; și o suferință adevărată îmi îmbolnăvea trupul când mă gândeam că va trebui să plec...

Ea a înțeles ușor dragostea mea; și într'o dimineață mi-a răsărit, zâmbind, în capătul unei poteci la marginea parcului. M'a oprit. A început a râde.

„Te-ai speriat? Îmi zise. M'am sculat prea de dimineață... Ți-am eșit înainte...”

O priviam înfricoșat. Pe atunci eram prea tânăr; și ea eră cu doi ori trei ani mai mare decât mine. N'am știut ce să-i răspund.

„Credeam că ai a-mi spune ceva...” vorbi ea, arătându-și dinții.

M'am făcut palid: mi s'a grămădit sângele la inimă. A vorbit tot ea:

„Să ne plimbăm puțin prin parc...” Și mi-a întins mâna.

Când m'am alăturat de ea, o clipă am avut senzația că m'a atins un fier roș. Am pornit încet printre flori; și mi-a rămas ș'acuma în suflet o mireasmă ațățătoare de roșăță... Adie în mine și se ridică, cum s'ar ridică din negură o amintire... Mi se grămădeau mărturisiri pe buze, îmi închegam feliurite fraze, — dar nu îndrăzneam să rostesc un cuvânt...

Atuncia și-a întors ea cătră mine ochii mari. Nu mai zâmbea. Am simțit că-i tremură brațul. A zis încet:

„Credeam că ți-s dragă...”

Acelea, dragul meu, au fost cele mai fericite clipe ale anilor tinereții mele. În ziua aceea am simțit că tremură în mine ceva care trebuie să fie foarte aproape de nebunie. Toată ființa, tot sufletul îmi vibrau, pline de primăvară, de miresme amețitoare, de iubire... Ziua aceea, în care am simțit atâta tinerețe ș'atâta frumseță în brațele mele, ar fi putut să-mi ajungă pentru toată viața...

Aceasta a fost cea dintâiu dragoste a mea, am fost foarte fericit și asemenea dragoste, ș'asemenea fericire, dragul meu, nu le-am putut uita... În fiecare primăvară, mireasma rozetelor mi-a amintit anul al douăzecilea al vieții mele. Și simțiam și eri mireazma aceasta — și se ridică și 'n mine amintirea zilelor trecute, — când m'a călcat, dragul meu, m'a călcat pe negândite o ființă mohorită, o cucoană tristă, palidă, în asfințitul vieții, o ființă pe care de patruzeci de ani n'am mai văzut-o, pe care n'am mai cunoscut-o și care eră — adevă fusese, tinerețea aceea mlădioasă cu ochii minunați...”

Bătrânul începă a râde.

„Nu mai eră ea... Nimic din ceea ce eră odată nu mai stăruise întrânsa. Ș'a început a râde când m'a văzut, mi-a povestit din viața ei petrecută în țări străine, despre o viață oarecare mai mult sau mai puțin fericită, și și-a amintit și de primăvara aceea și iar a râs. A zis:

„Prostii ale tinereții...”

Deodată s'a pus între mine și între ea ca o negură...

Nu mai trăește ființa de altădată; iar pe aceasta nu vreau s'o mai văd. Acuma înțelegi dumneata de ce prețuesc eu o clipă? Pentrucă nu fuge numai clipa, ci și ceva din noi se duce, se prefăce cu clipa aceea. Și 'nțelegi de ce prețuesc eu arta de a trăi? Pentrucă-i mare lucru să ții pe la clipe de aceste puține, în această puțină viață...

Are să vie iar cucoana de ieri, să mă vadă... Eu nu vreau să cunosc decât pe cealaltă,

care se înalță în sufletu-mi odată cu mireazma de rozetă. Nici nu mă simt bine, căci sunt în cel din urmă an; o să mă așez în pat, o să mă 'ntorc cu fața la perete, și când a veni vei ruga-o să nu-mi tulbure suferința..."

Bătrânul zâmbi trist ca niciodată:

„Când la ceasul cel din urmă va veni aceea pe care n'am iubit-o niciodată, împotriva căreia am luptat cât am trăit, tot așa are să mă găsească: cu fața la perete..."

Mihail Sadoveanu.

Tu nu vei mai veni.

Îmbălsămații muguri verzi și roșii
Pocnesc mereu în noaptea fără lună,
În paza firelor de iarbă dorm ascunse
Plăpânde și sfioase micșunele-albastre,
Acuma, gârlele spumegătoare
Aleargă și s'ascund mai repede ca altădată,
Și mult mai greu ar fi să le 'mpletești zăgazuri...

Și vezi, cu primăvara asta care vine
Din umbrele ce se răsfire printre ramuri,
Atâtea amintiri din nopțile de altădată,
Atâtea cântece uitate,
Și-atâtea vorbe nesfârșite-mi vin în minte,
Iubita mea frumoasă și pierdută!...

Departe, nevăzut de nimeni, liliacul
Se mișcă împărțind mirezme 'mbătătoare,
Castanii și salcâmii împletesc în umbră
Covoare largi cărărilor dinspre pădure,
Încep priveghitorile să cânte, s'aiureze,
Să cânte și să-și svârle cântecul spre cer,
Și să-mi aducă și mai mult aminte c'ai plecat...

Ascult acum, departe, dinspre lac,
Cum vine uriașul, monotonul,

Întristătorul cântec
Al pasărilor fără aripi,
Al pasărilor verzi pierdute 'n iarbă,
Ascult cum tremură de cine știe unde
Un glas de ape repezi printre ierburi,
Văzduhu-i plin de armonii ciudate,
E plin de amintiri și de mirezme,
Și ceru-i plin de stele 'n noaptea asta fără lună...

Treceam, demult, pe-aceleași drumuri albe,
Și tot așa cădelnița mirezme liliacul,
Și tot așa se auză departe
Un glas de ape repezi printre ierburi,
Și tot așa cântau priveghitorile 'n tufișuri,
Vestind că ești în calea mea, aproape...

Acum,
Acelaș cântec larg al firei înviate
Se leagănă 'ntre zările albastre, luminoase,
Aceleași izbucniri de viață și de raze,
Acelaș foșnet lung al frunzelor, al ierbeii
Și-al apelor mă chiamă ca atunci!...

Tu nu vei mai veni,
Tu nu vei mai ieși în calea mea, pierdută!...

Victor Eftimiu.

Înegură.

— Lenau. —

Ascunde 'n vâl de-aramă 'ntinsul
Și valea cea cu șoapte line,
Pădurea cu sclipiri de roauă
Și raza soarelui ce vine.

Cuprinde 'n noaptea ta cea sură
Și lumi cu 'ntinderi de câmpie,
Cuprinde 'n vâlul de aramă
Trecutul — jalea mea pustie.

Vidu Rusmin.

Ion...

de Caragiale.

Pe un zăduf de nămieș, la un han, cum erau pe vremuri hanurile, a poposit un flăcău, drumeț, sărac, ostenit și prăfuit. Cum a sosit, răsuflând greu de oboseală, a dat bună-vremea la toată lumea și s'a așezat cuviincios pe o laviță, la un colț de masă sub umbrar, unde ospătau călători mulți, cari treceau unii la deal și alții la vale; și a cerut hangiului să-i dea și lui un sfert de pâne, brânză și o bărdacă de vin mai ieftior.

Stând așa la un loc cu atâția inși, l-au întrebat unul și altul: cum îl cheamă, dincoțro vine, încotro se duce, cu ce rost și daraveri, dacă are părinți și rude; în sfârșit, cum fac toți drumeții când se întâlnesc care de pe unde.

El le-a răspuns bucuros... că pe el îl cheamă Ion; că mai are o soră gemenă, cu care de mititel nu s'a putut împacă, și că părinții, văzându-i că neconținut se ceartă și, cu cât cresc, din ce în ce mai rău se ocărăsc și se bat pân' la sânge, i-au gonit pe amândoi de acasă, să se ducă 'n lume unu 'ncoace, altu 'ncolo, încotro i-o lumină Dumnezeu; că soră-sa a avut noroc; iar el, ba: ea a ajuns pricopsită, doamnă mare, primită pela Curți împărătești; iar el, umblând de colo până colo, slujind când la un stăpân, când la altul, este, precum se arată, un... nepricopsit.

Și a oftat adânc de nedreptatea norocului.

— De, mă băiete! zice un bătrân; poate că și tu vei fi vinovat! vei fi având și tu cine știe ce cusur ori slăbiciune, de schimbi mereu la stăpâni și nu te poți tu, băiat voiinic, sălta din nevoie.

— Poate voiui fi având și vr'un cusur, ce să zic?... dar despre slăbiciune, alta nu mă știu să am decât că nu pot suferi pe sorămea... Și nu fac pas, să nu dau de ea, tot de ea și iar de ea. Și, cum o întâlnesc, nu mă pot stăpâni... mă reped ș'o apuc de piept... Chiar aseară am avut o întâmplare cu dumneaei... M'au bătut ei, prietinii dumneaei, strașnic, nu-i vorbă... halal să le fie!... așa mângăietură, n'am ce zice! de mult n'am mai căpătat; dar... nu-mi pare rău! Înca

mi-am sărat sufletul — i-am dat eu dumneaei ce i se cuvenia.

Pe urmă, dupăce soarbe din bărdacă, povestește, cui are vreme să-l asculte, întâmplarea lui.

Ieri, aflându-se în cetatea împărătească, a auzit sunând trimbițe; a alergat să vadă ce e... La o răspântie, unde se strânsese multă gură-cască, un pristav, cu o chivără mare de hârtie, strigă din fundul bojocilor că „să vie deseară oricine poștește în grădina împărătească, s'audă acolo fără plată cum cântă un vestit măgar de prăsilă, sosit de curând dela învățătură, pe care împăratul, ținând la el foarte mult, l-a fost trimis cu cheltuială în străinătăți, să se desăvârșască 'n școlile înalte la meșteșugul cântării frumoase“. Ion a început să râdă de mofturile caraghiosului; dar, pe urmă, neavând altă treabă, s'a dus și el la grădina împărătească, foarte curios să audă cum o fi cântând un măgar învățat... ...că eu, a zis Ion către ascultătorii dela masă, eu știu ce glas are măgarul, și știu asemenea că orice școală, cât de înaltă, nu poate da ce n'a vrut să dea nașterea... Așa dar, m'am dus... am intrat fără supărare și am găsit multă lume adunată, și din boierime și din tagme și prostime — destulă. Grădina eră luminată cu sute de lămpi de hârtie vâpsită. În fundul grădinii eră o moviliță cu flori pe de margini, și acolo, sus, de jur împrejur, lăsând un loc gol la mijloc, ședeau pe jețuri împăratul, împărăteasa și toată Curtea, și între cei dintâi ai Curții, tocmai la față, sorioara mea, îmbrăcată mai strălucit ca 'mpărăteasa: îi sclipeau capul, pieptul și mâinile de diamanticele. Am așteptat cât am așteptat, înghesuit în fund, și 'n sfârșit am auzit A! a! și bătăi în palme din toate părțile. Se arătase sus pe movilă vestitul cântăreț, gătit cu un valdrap de mătase cusut numa 'n firețuri, și decorații atârinate de gât, și fel-de-fel de zorzoane, și 'n frunte, la coamă și la coadă, funde de panglici în trei fețe. S'a făcut tăcere mare... A 'nceput măgarul să cânte... ce credeți?... „Carnavalul de Ve-

neția!...“ din ce?... din gură!... cum?... cu variațiuni!

Aici s'a oprit Ion și s'a uitat râzând ca un prost la ascultători. Dar, de unde să știe ascultătorii aceia din lumea de rând ce însemnează „Carnavalul de Venezia“ și „Variațiuni“?... și unul întreabă:

— Ei! și pe urmă?

— Pe urmă, după ce a sbierat măgarul aproape un ceas, sorioara mea (că la ea mă uitam mereu) s'a ridicat în picioare, a nceput să bată din palme, s'a repezit la el, l-a luat de gât și l-a pupat și p'o falcă și pe cealaltă, și scoțându-și dela mână o brățară care scânteia de departe, i-a petrecut-o pe dup'o ureche. Atunci, lumea toată dela mare pân' la mic a pornit să râpăie din palme și să țipe ca nebunii: bravo! bravo! bis! bis!...

Cântărețul a mulțumit foarte mândru, moțâind când în dreapta când în stânga, și iar s'a pus pe sbierete. Iar sorioara mea, la fiecare sbieret al lui, da din cap încântată, aruncându-i câte-un trandafir, și se uită galeș când la 'mpăratul și la 'mpărăteasa, când la boieri și la prostime...

N'am mai putut suferi... Când s'a opintit odată dumnealui să ridice glasul sus de tot, am pus și eu două degete 'n gură și am început să fluier din răspuțeri.

S'au ridicat toți în picioare...

— Cine?... cine a 'ndrăsnit?

Și 'n turburarea aceea, am auzit glasul soru-meu:

— Obrasnicul ăsta trebuie să fie ticălosul de frate-meu!

Numaidecât, care cum m'a ajuns, m'a luat în palme, în ghionturi, în picioare; m'au scuiat; și după ce s'au săturat, m'au aruncat ca pe o otreapă afară din grădină... Am stat puțin așa, până să-mi mai vie sufletul la loc; m'am sculat și am plecat schiopătând... și până foarte departe, auziam mereu sbieretele măgarului și bătăile 'n palme ale celorlalți, și bravo! și bis!...

...Ei! vă place?...

Când să isprăvească Ion povestirea, iată că sosește dinaintea hanului o caleasă mare cu falaitar și cu o ceată de curteni călări. Opresc să răsuflă caii; descalecă boierii și coboară din caleasă o mândrețe de curteană.

— Uite-o, strigă Ion, ridicându-se de pe laviță... Uitați-vă, asta e pricopsita de soră-meal!

Dar ea:

— Nici aici nu scap de tine, nepricopsitul?

— Nici aici! răspunde fratele râzând. Unde t'ei duce, tot de mine ai să dai. Vei fi umblând tu iute, că sbori pe sus cu falaitar, și eu încet, că mă târăsc pe jos; dar tot trebuie să ne întâlnim! n'am să te las! am să-ți dau

Murillo, Păstorul divin.

mereu peste bot și la cap! să vedem, care pe care...

— Ia-ți seama la gură, nebunule! a strigat un curtean strălucit, dându-i o palmă să-i strămute căpriorii.

— Poți să dai palme cât poțestești, a zis Ion, sunt deprins cu așa mângăieri... Deocamdată, lasă-mă numai să 'ntreb pe sorioara mea iubită: când mai cântă, dragă, măgarul dv.?

— Ce-ți pasă ție?

— Cum să nu-mi pese, dragă?... Vreau să știu... să viu să-l mai ascult... că-mi place, de mă 'nebunesc, mai mult ca la toată lumea...

— Să știi tu că place la toată lumea!... Vedeți-l, oameni buni, pe nenorocitul ăsta!... Tuturor nouă, și 'mpăratului și 'mpărătesei, la toți boierii, la tot norodul, mie și d-voastră,

ne place la toți; numai dumnealui nu-i place!
Toți, și eu și d-voastră, suntem niște proști;
numai dumnealui, pricopsitul! mai cu moș...
Vine să strice petrecerea și mulțumirea și
cheful la o lume întreagă... Apoi de!

— Ia, ascultă, mă băiete, a zis unul dela
masă, are dreptate dumneaei: dacă place la
toată lumea, ce te amesteci tu?... ce-ți pasă ție?

— Cum o să placă, nene, săracul de mine?...
măgar! din gură! „Carnavalul de Venetia!“
cu variațiuni!!!

— Dacă le place, mă! n'auzi?

— Ia m'ascultă și pe mine, flăcăule, zice
altul mai dârz, pierzându-și răbdarea; de ce
ești căpățânos, și nu vrei să 'nțelegi?... Dacă
ne-o plăcea și nouă ăstora de aici?

— Cum să vă placă, omule?

— Ei! uite așa: să ne placă!... Cel... nu
cumva o să cerem voie dela tine să ne placă?...
Uite, mă!... Cine ești tu?

— Nu-i vorba de cine sunt eu! strigă Ion
aprins; e vorba: se poate să placă măgar —
din gură — „Carnavalul de Venetia“ — cu
variațiuni?... Ai?

— Nu sbieră așa la mine, că eu te ples-
nesc!... Uite-așa! o să ne placă!

— Lăsați-l, mă, zice altul; asta e părerea lui...

— Părerea lui, s'o ție pentru tatăl-său și
pentru mumă-sa! să nu ne-o vâre nouă cu
deasila pe gât!

Și 'ncep să vorbească tare toți deodată,
unul așa, altul altmintrelea... Sora face haz...
iar Ion strigă mai tare ca toți:

— Nu trebuie să vă placă!

— De ce, mă pârlitule?

— Că nu e de plăcut!

— Că nu vrei tu, ai? Ei! iaca, la toți ne
place, să crepi!

— Atunci, dacă la toți vă place, a strigat
și mai tare Ion, să mă iertați, dar sunteți
toți niște...

— Niște ce, mă?

— Niște urechiați mai mari ca el!

Maica ta, Hristoase! ce foc pe Ionică!...
l-au luat în palme, în ghionturi, în picioare...
și trage-i, care mai de care, și tăvălește-l prin
umbrar, unu-l lăsa de ostent, și alții-l luau
de odihnit... Au spart cu el toate borcanele
și bărdacele hangului — pe când sorioara se
suiă în caleasă și pornea cântând urmată de
droaia curtenilor călări... Dar flăcăul nu se
lăsa... când pe mese, când pe sub mese,
într'una țipă: „urechiați“ și iar „urechiați“.

L-au lăsat măr și s'a dus fiecare la treaba sa.

S'a sculat Ion mulțumit de atâta 'nvârtitură,
și-a căutat căciula, a scuturat-o frumos și,
cum par'că nu i s'ar fi întâmplat nimica, zice
hangului, care se uită cu milă la cioburile
risipite pe jos:

— Nu se poate, mă omule, măgar, fie cât
de 'mpărătesc și de 'nvățat, să cânte din gură...
ce? „Carnavalul de Venezia“, și încă și cu
variațiuni — gândește și dumneata.

— Ei! du-te la dracu cu prostiile tale! a
zis hangul plictisit. Nu vezi ce tărăboiu și
ce pagubă mi-ai făcut?

Și s'a dus Ion cu pas potrivit — dracul
știe 'ncotro... să caute una mai bună.

Mureș.

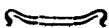
Tresare din unda-ți domoală
O rază din jalea de vremuri
Și-așa de duioasă-i cântarea
Ce 'n spume-argintate o tremuri.

Din murmurul tău se 'nfiripă
Cântările noastre de jale,
Și plângi tu alături cu doina
Și depeni poveștile tale.

De vremuri c'o lume mai bună —
Așa de sfioasă așează
Pe fruntea-ți trudită de gânduri
Sărutul iubirii o rază.

Cuprinde în stratul de spume
Și lacrima noastră de jele...
Înoi vrem o 'nfrățire cu tine
În sbuciumul vremilor grele.

Vidu Rusmin.

Istoria unei poliți.

— N'aveam nici o nevoie, nici una n'aveam, — mi se tânguiește vărul Marinică; — te-apucă uneori așa câte-o nebunie, ca o amețeală... Adecă nu puteam eu să stau binișor acasă și să-mi văd de sărăcie?... Ei nu, zice dracu — Scaraoțki, că altfel n'o să-i zic — hai și tu cu iscursia!

Că eră unu de dăduse la gazetă pecumcă dus-întors, trei zile de plimbare, mâncare, băutură, cască-gură, ieftin de tot, și poți zice c'ai fost și tu la Țarigrad, — Constantinopol care va să zică. Eu aveam ceva parale puse laoparte, numai cât îmi lipsiau așa vr'o doi poli. — Nu mă duc, zic, — lasă altădată. — Da Scaraoțki de colo: — Ba să te duci, — când îi mai aveă așa ocazie? — Bine să mă duc, da' nu m'ajung din parale... — Ei, te-i împrumută și tu acolo de undeva cu ce-ți lipsește, și-i plăți când vei aveă.

Ș'asa mă îndreaptă un prieten la unu de ăia de dau parale cu dobândă. — Mă pun garant pentru dumnealui, zice, — adecă pentru mine; are proprietate la mahala — acuma știi, vere, cocioaba aia, — care puteți să vă convingeți, întrebați și prin vecini, persoană solvabilă... Ei, alea toate de bag seama se spun la o așa adecă. Ce mai încoace-încolo, se încredințează negustorul și îmi dă doi poli pe iscălitură. Iscălesc eu polița aia, măcar că văd acolo scris 50 de lei și eu nu luasem decât patruzeci. Da-mi explică prietenu la ureche: e pe trei luni și-ți oprește dobânda înainte; așa e regula.

Bine, fie regulă, — mie-mi eră de grab' acum să mă văd la Stambul, să beau cafea turcească veritabilă și tutun de ăla de spun cari-și aduc aminte dinainte de monopol... De, nu pot zice c'ar fi ceva mai altminteri decât pe la noi, — da niște pilaf am mâncat mai abitir ca la Trei sarmale... Încolo frumos tot, popi, câni, corăbii, — toate alea. Lasă-le încolo, că nu vreau să fac acuma suvenire de călătorie.

Îmi rămase, dragă, destulă suvenire polița, că peste trei luni nu putui s'o plătesc; lasă, zic, o mai așteptă el negustorul, și i-oi plăti când m'oi înlesni.

Ce-i dreptul, a cam trecut nițică vreme până m'am înlesnit. Ba încă de nu veniă unu cu o hârtie de ziceă că să mă duc la judecată, poate că tot o mai amânam. La judecată nu m'am dus, ce eră să mă duc, că doar nu tăgăduiam nimica, dator eram patruzeci de lei și cu dobânda cincizeci.

Mă duc eu care va să zică la prăvălia de unde luasem paralele.

— Am venit, zic, pentru o poliță, și duc mâna la buzunarul hainei unde țin portofelul.

Ăla de după teșghea se încruntă la mine:

— Nu-i aicia domnu director, zice.

Zic: — Ce director, nenisorule, că dumneata îmi dăduși paralele, și încă tot dumneata îmi opriși și economia, — camăta care se chiamă.

— Apoi nu, zice, — că acuma nu mai suntem bancă de comandă, că suntem cumperativă.

— Cumperativă veți fi, da eu n'am venit să vă mai cumpăr marfa, am venit să vă plătesc.

Dacă a înțeles el că nu venisem să cer parale, a schimbat-o pe dată:

— A, zice, ai venit să plătești, asta e altceva; poștiți, ședeți. — Îmi ia sicilitatea, caută într'un catastif și iar își bolovănește ochii la mine.

— Cambiu protestat, cheltuieli de judecată, dobânzi, dobânzi întârziate, — ce tot îndrugă el acolo; — numai când aud: „face nouăzeci“, — mă ia cu leșin, nu altceva.

Nouăzeci de leușcani eră tot ce aveam în buzunar, și de unde socoteam să-mi mai rămâie doi poli... De, ce să faci? Plătesc eu și dupăce oftez din greu dau să plec. Numai ce aud dela spate:

— Ia stai stimabile, da cu polița ce facem?

— Aia, zic, ți-o las dumnitale suvenir.

— Păi stai că nu merge așa; trebuie plătită, zice.

— Cum? Nu ți-o plătii acușica, cu vârful și îndesat?...

— Nu, zice; alea fuseră cheltuieli, dobânzi și ețetera; mai trebuie capitalu!...

...Ce să mai zic? cum nu mai aveam chioară,

*

mă pune de mai iscălesc o hârtie — vezi dumneata, oameni miloși crede la cel ce n'are — nici nu m'am mai uitat ce eră pe hârtie, așa am iscălit-o, că se uită la mine ăla plictisit și își întindea barba, de par'că zicea: Ei, ai isprăvit odată?...

Apoi mai trece nițeluș așa — ce vrei, vere, vremuri grele; — numai ce mă înlesnesc și de 50 de lei.

Mă duc iar la bărbosu: — Ei, zic, iată că v'am adus acum și capitalu.

Scot eu ăi doi poli și două patace și-i înșir acolo pe tejgheaua lui. Se uită, îi ia, dă iar cu nasu prin catastifuri...

— Bine, zice, ăsta-i capitalu, da ce ne facem cu dobânzile de întârziere, cheltuieli de protest, judecată și ețetera?

— Păi nu ți le plății și pe alea mai când fuse?...

— Mi le plățiși, mi le plățiși!... alea au fost pentru ăllalt cambiu; eu vorbesc de ăsta de acu...

Ăllalt, ăsta... de câteori luai eu parale dela ăștia, nenișorule?...

— Ei las-o, — îl întrerup eu pe văru Marinică, — las-o, n'o mai întinde, că le cunosc

eu astea pe de rost. Spune-mi mai bine cât mai ești dator, să ți-o girez, că înțeleg eu acum de ce-ai venit.

— O sută opspce.

*

— Uite ce e, — zic eu dupăce iscălii po-lița vărului Marinică. Eu am cunoscut odată pe unu de-i zicea Badea Hențiu. ăsta eră un om întotdeauna vesel, de par'că a lui eră lumea toată. Niciodată nu l-am văzut înorat, îngândurat măcar, necum să se tânguiască el cuiva pentru vre-un neajuns sau vre-o supărare. Și tare îl pismuiam pentru asta. De aceea, într'una din zile, îl întreb:

— Ia'scultă, nene Hențiule, cum faci dumneata de ești întotdeauna vesel și mulțumit?

— Apoi uite cum nepoate, — îmi răspunde el: Așa mi-am întocmit vieța, ca să am întotdeauna cu cinci parale mai mult decât îmi trebuie...

A plecat văru Marinică, — da' de-atunci de câteori îl întâlnesc, de departe îmi face semne, de parc'ar vrea să zică: — Da, da, știu, știu, vorba aia... Cu cinci parale mai mult decât îți trebuie...

Ion Gorun.

Cântece triste.

1.

Pleacă-ți brațele din zare
Tu ce ești una din stele,
Și pe drumul lung presară
Trandafiri și viorele....
Căci s'apropie de satul
De sub codri cei de fag
Fiul tău... înstrăinatul...
Maică-ta-l așteaptă 'n prag.

Tatăl tău, bătrân și gârbov,
Istovit de-atâta jale,
A plecat, să-l întâlnească,
Pân' la cruce de pe cale.
O băbușcă 'n drum suspină
Cu obrazul în năframă,
Paré c'ar fi ea de vină
Ca-i rămas fără de mamă.

2.

Plânge nukul din cărare
Sub care ședea la lună,
Plânge iedera mlădie
Din care-ți făceai cunună.
Plânge doina de pe culme
Plâng florile de gutui...
Căci copilul care vine
Seamănă cu mama lui.

Imi ascund în palme capul,
Doina din pădure cântă,
Și din tremurul de șoapte
Picur' o durere sfântă,
Care 'n inima mea sapă,
Cu durerile-i pustii,
Toată jalea unei mame
Ce-a rămas fără copii.

Maria Cunțan.

Un Prânz.

După ceasuri de muncă în cuprinsul întunecos al odăiței neîncăpătoare, poporul mărunț de școlari s'a așezat pe două rânduri, frumos și încetul cu încetul după cum știu că e regula școlarilor cuminiți, și trupurile micuțe, îmbrăcate în pestrițul sdrențuit al tuturor veșmintelor, peste cari se petrec sfirile genților, se lipesc unele lângă altele, până când șirul nu mai are loc între cei patru pereți ai clasei.

Atunci ușa se deschide scârțiind, iar frunțașii pășesc în cuprinsul larg și răcoros al zilei primăvărâtece, croind astfel cale tuturor celor din urmă.

În lumina călduță de afară și în aerul mirositor și proaspăt, fețele lor sarbede se înviorază, ochii le strălucesc de bucurie, buzele se deschid nerăbdătoare și dornice par'că de chiote ca cele pe cari le trâmbețază când sunt de capul lor pe pajiștile celor dealuri, iar picioarele desculțe le scapără în sărituri mărunte, pline de neastâmpăr. E dorul de mișcare, dorul de viață care, strâmtorat atâta vreme între cei patru pereți, acum dă năvală din toate părțile, căutând să stăpânească iarăș firile tinere; și astfel, din fața școalei mici și tupilate, șirul se destramă deșirându-și popândocii, cari, abia purtându-și gențile țoșcă de cărți, se împrăștie pierzându-se printre ulițele satului risipit printre pometul înflorit al coastelor.

În urma lor, în cuprinsul umed și acru al clasului, au mai rămas trei mititei, cari abia se mai zăresc printre negura groasă de praf. Cătunul lor e departe peste dealuri și, în toată bună vremea, prânzul li-i sorocit să-l facă la școală.

Rămași o clipă în bănci, la locul lor, stau în cumpene neștiind cum să hotărască, să întindă ori ba masa acolo între scândurile acelea chinuitoare, ori să iese afară, unde îi chiamă momitor cele câteva raze, cari furișându-se prin ferestruica din preajmă întind dungi luminoase până în fața lor pe scândurile băncilor țândărite și pline de tăieturi.

În cele din urmă, dorul de lumină, dorul de cuprins larg de soare și căldură biruie și

odoarele sătucului depărtat se strecoară încetișor afară.

Ținându-se de mână câteși-trei și cu ochii aproape închiși de năvala luminei orbitoare, pășesc deodată încetișor tot pe lângă perețele alb al școalei, căutând să se deprindă par'că pe îndelete cu mângăierile prietinoase ale razelor de soare...

Dar de-ameaza aceea primăvărâtecă, cu strălucirea ei fermecătoare, cu cântecul păsărelelor ce răsună din frunzișul proaspăt și mirositor, cu zâmzetul albinelor harnice și mișuna de gângănii cari alergau grăbite de colo până colo, dar mai ales cu fâlfăitul amăgitor al fluturilor ce-și încrucișau cărările prin cuprinsul limpede și liniștit, desfăcù repede tovarășia feciorașilor.

Unul, chiebat grabnic ca de cine știe ce vedenie, dă fuga de s'așează în fața câtorva tulpini de ierburi uscate pe cari suiau și scoborau agale cărduri de vacile-domnului, altul pornind cu acelaș zor se oprește cu ochi mari cercetători deasupra unui pâlț de flori galbene de păpădie la cari dădeau năvală albinele după strâns de miere, iar cel de-al treilea și cel mai micușor dintre ei, prinzând un gândăcel de pe vârful unui fir de iarbă, îl privește cu ochi strălucitori de bucurie, cum se poartă repede cu piciorușele lui mărunte, când pe un deget când pe altul al mâinii lui ridicate sus, în vreme ce din gură îi cântă cu glas argintiu:

Călgăriță, mălgăriță
Cu aripă pestriță
Încotro îi zbură
Într'acolo m'oi însură ...

Dar călgărița gheboasă n'a apucat să sboare ca s'arate încotro se va însură dolo-fanul cel cu cântecul și iată că un fluture, gătit în haine mândre de primăvară, s'abate în sbor nebunatec tocmai prin preajma celor trei voinici.

— Fluturile, fluturile! strigară atunci câteși trei și o luară la fugă după aripatul pestriț care își ținea sborul domol și tot pe aproape de pământ.

Un popas de-o clipă pe-un bobocel din

cale, și cele trei trupuri tinere se și ciocnesc, încrucișându-și mâinile. Fluturul, scăpat, plutește iar ușor și nepăsător, tot prin preajma lor, de-a mai mare necazul, până când deodată zbucnește spre înalt, iar copiii rămân așa cu mâinile întinse și cu ochii în sus spre golul unde li se pierduse odorul.

De necaz, oftează și ei adânc, îi dau un chiot de să-l ajungă din urmă, și apoi pornesc să-și vadă de-ale gurei.

Dar lor nu le eră atât de-a mâncării, cât de-a zbegului. Fac câțiva pași tot într'o sărită, se opresc, își pleacă capetele și umerii și, lovindu-se ca berbecii, dau semnul de trântă.

Sumanele petecite sboară atunci într'o clipă de pe ei ca și când ar fi fost vâltorite de furtună. Rămași sprinteni, numai în cămăși, cei doi mai mărișori se ncleștează de mijloc cu brațele vânjoase și lupta începe. Se strâng, se smâncesc, îngenunche, se ridică și lupta lor de cucoșei ține până când osteneala cu fâlfăeli dese îi moaie, plecându-i pe amândoi întinși pe coaste, unde, în sbuciumări icnite, tot mai cearcă fieștecăre să-și doboare potrivnicul.

Cel de-al treilea, un bucălat oacheș, cu sprâncenele negre ca cărbunele și îmbinate deasupra ochilor mari, rămas stingher, și-a ales loc de prânzit pe pajiștea moale de sub streșina plină de soare. Își desfăce pe 'ndelete petecuța curată din care își scoate mămăliguța cu bulgărașul de brânză — bunul ei tovarăș, dar abia când și când ciupește din merinde, căci ochii i-s furați tot de truda celor doi tovarăși cari se svârcolesc pe bătătura moale de troscot.

Ademenit atunci mai mult de joc decât de foame, părăsește masa și dă fuga lângă voinicii căzuți, unde râde și bate din palme cercând să prindă cu ochii de partea cui stă biruința. — Norocul crestăturii din vecini, se vede, căci cocoțat ca de obicei în vârful gardului, bate din aripi cântând un „cucurigu“ prelung și-apoi sboară drept spre masa întinsă, unde începe să se ospăteze în tihnă, fără grijă de pază, căci stăpânul, prins în treabă, eră departe, iar pe aproape nici o gură de huciit. Și-ar fi putut năvalnicul să-și ospăteze pliscul mult și bine fără supărare; dar după

cum de obicei îl îndeamnă dragostea și după cum e felul cocoșesc, ciupește cât ciupește din belșugul de merinde și-apoi răcăie și ticăiește chemător ca să s'adune și tovarășele-i boghete. Lumea păsărească sburătăcește atunci preste gard cotcodăcind și mirându-se în gura mare; dar n'au parte să se înfrupte și ele, căci iată păgubașul prinde de veste și de-acolo, de departe, chiuie o gură de spaimă, iar din fugă, până să ajungă, asvârle căciula între ele. Paserile îngrozite țipă și fug ca în năvală de uliu, iar băiețașul își pune mâinile în cap de spaima risipei...

În urmă-i, tovarășii osteniți, dau și ei la pace. Îmbujorați la față și cu cămășuțele pătate pe ici pe colo de verdeața buruienilor sdrobite, își iau sumanele de câte-o mănecă și vin de s'asează lângă micuțul oacheș, care, cu fața întunecată de necaz și cu ochii gata pe plâns, îmbucă din bruma de merinde ce a mai putut aduna din risipa prădalnicilor înaripați. Dar nici celor doi nu le-a mers mai bine, căci abia acuma iau de seamă că zorul trântei i-a apucat fără ca ei să-și fi scos petecuțul cu mâncare din sân și că mai toată li se prefăcuse în fărâmituri cari în sbuciumul luptei se irosise pe jos spre norocul găinilor obraznice.

Cel mai răsărit din toți, un troncan cu ochii căpriei strălucitori, umblă ce umblă cu mâna prin sân, dar văzând că nu găsește să scoată nimic mai de seamă, se pleacă și-și bate sânii, scuturându-i cu nădejde că poate tot va fi mai rămas ceva.

Atunci pe masa de troscot des și moale, din „burca“ ce-adusese de acasă nu se mai arată decât o mână de fărâmituri cari cad în tovarășia udăturii, o ceapă mică rotundă și cu fața roșie, mândră oarecum că singură numai fusese în stare să îndure chinul unei trânte voinicești. Băiețașul le privește lung, gânditor, și-apoi își poartă ochii când la mitelul oacheș, când la tovarășul de luptă, care râdea bucuros că el avusese norocul să nu aibă nici o pagubă. Nu e vorbă, în strânsorile luptei mămăliguța lui de orz, neagră și cleioasă, își schimbase forma, lățindu-se de par'că ar fi râvnit mult să samene cu chipul din altă vreme al „burcei“ tovarășe; dar încaiba nu se irosise într'atât ca să

n'aibă cu ce-și stămpără foamea. Bucuria nu stăruie înămult pe fața lui rumenă, și ochii albaștrii i se întunecară de grija pestișorului mic pe care nădăjduise să-l găsească lângă mămăliguță cum știă că-i fusese pus de-acasă; acum, cu toată sârguința căutatului, el nu-și arată solzii din nici o parte.

Lipsa aceasta înseninează, însă, ochii voinicului de-alături. Ceapa lui, se gândeă, va fi primită ca bună tovarășă mămăliguței rămase fără udătură și astfel va putea să-și stămpere și el foamea. Din câteva vorbe târgul e făcut și ceapa roșie, strivită cu pumnul, își desface miezul alb și mirositor, care așezat în jurul mămăligei așteaptă rândul ospățului în locul peștelui propodit.

Tocmiți acum, voinicii își fac semnul crucii și încep să îmbuce fără să mai aștepte alt îndemn decât pe cel cu zor al foamei prea ținute în frâu.

Și 'n preajma mesei mari, pacea seninului primăvăratec stăpânește cuprinsul plin de lumină, în timp ce dealurile întinerite se înfioară de-o adiere ușoară, de-o boare dulce și mirositoare. În depărtări, prin desișurile înflorite, se 'ngână ciripiri de păsărele, iar din vecini cucoșul isteț le trâmbitează: „poftă bună“.

Dar cu tot îndemnul foamei și-al graiului păsăresc, băiețașii mănâncă și nu prea, căci ceapa îi îndeamnă mai mult la plâns. Cu ochii în lacrimi, tovarășii de trântă privesc când la „ceapa dușmană“, când la „brânza bălană“ de-alături și înghit mai mult în sec decât cu udătură. În timpul acesta, din frântura mămăliguței pământii, bălanul zărește strălucind câțiva solzi de pește, iar mai la o parte, ia sama că un șir de oase mărunte și-arătau vârfurile lor ascuțite.

Cu gând de nădejde, desface mămăliga lățiță și, dintre păturile tescuite, se desprinde trupul pestișorului fărâmițit. Bucuros de norocul ce-i fusese sorocit pe ziua aceea, băiețașul se lipsește de udătura tovarășului și-și trage masa binișor mai la o parte; mititelul sprâncenat, asemeni, își apără pe-alui, în vreme ce voinicul cel cu ochii căprii, rămas numai cu fărâmiturile cepei, își poartă privirea lacomă când spre bucatele unuia, când spre ale celuilalt și când norocoșii flămânzi nici

nu bănuiau gândul dușmanului de-alături, se pomenesc că petecuțele cu merinde cu tot sboară pe dinaintea lor, ajungând dincolo de garduri, spre bucuria găinilor și a crestatului gălăgios.

Popândocul cel oacheș rămâne o clipă cu ochii pierduți spre partea încotro s'auziă sfada pasărilor norocoase și-apoi se pornește pe plâns; păgubașul cel mai mărișor nu prăpădește însă vremea, ci sărind repede dă goană după dușman.

Câteva roate de fugă împrejurul școalei și trupurile tinere se încheștează iar la luptă, la luptă dușmănoasă, până când, osteniți de iznoavă, cad amândoi pe așternutul moale al pajiștei primăvăratice...

De sus, din înălțimile curate, soarele prietenos îi învâluie în pânza deasă de raze aurii, iar alături, plecat de-asupra lor, mititelul oacheș, cu ochii ca carbunele, râde și bate din palme.

I. Ciocârlan.

lubirea mea...

lubirea mea nu-i trestie ușoară,
Pe care vântul serii o îndoale,
lubirea mea nu-i floare ofilită,
Ce-așteaptă mana stropilor de ploaie.

lubirea mea-i o candelă aprinsă
În fața făcătoarei de minuni,
Și nu-i pe lume vânt s'o poată stinge,
Căci nu mă tem de viitor și furtuni.

Cântarea mea nu-i freamăt de pădure,
Ce cântă 'nduioșată 'n fapt de seară,
Cântarea mea nu-i murmur surd de ape,
Nu-i sunet de războinică fanfară.

Cântarea mea-i o rugăciune blândă,
Șoptită 'n taină ei și numai ei,
Nimica 'n lume nu mi-o amuțește,
Căci nu mă tem de Caini și farisei.

Credința mea nu-i val, ce se fărîmă
Lovindu-se de stânca 'ncremenită,
Nu-i far, pe care vremurile-l surpă,
Nu-i pavăză de lovituri slăbită.

Credința mea e pisc măreț de munte,
Etern, precum etern e Dumnezeu,
Și nu va fi putere pământească
O clipă să m'abată 'n mersul meu!...

I. U. Soricu.

† Dr. Alexandru de Mocsonyi.

— 1841—1909. —

„De integritatea caracterului singuraticilor depinde toată puterea și valoarea morală a unei națiuni“. Cu aceste cuvinte, caracteristice pentru toată activitatea sa publică și privată, a încheiat Dr. A. Mocsonyi studiul său „Problema vieții“, publicat în Almanahul societății „Petru Maior“ (1901).

Taina nepătrunsă a morții nivelează toate divergențele. În fața cosciugului se uită toate neînțelegerile, toate deosebirile de vederi, și nu se ține seamă decât de faptele bune și de calitățile nobile ale celui ce-a fost. Chiar de aceea, de obicei, necroloagele au toate o ascunsă notă de nesinceritate, ce nu vatămă, însă. E, dară, atât de greu să scrii necrologul unui bărbat care, într'adevăr, a fost stăpânit numai de sentimente nobile și nici pentru o clipă măcar nu s'a abătut dela principiul său exprimat în formă de axiomă.

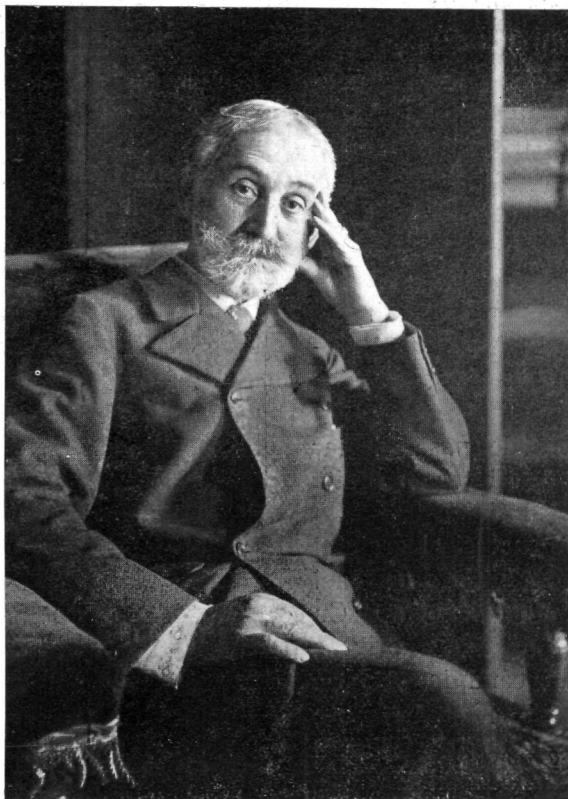
Iubit și admirat de ceice împărtășeau vederile lui, iubit și admirat chiar și de ceice aveau alte vederi, răposatul Dr. Al. Mocsonyi și-a știut asigura locul întâi între cei mai distinși fruntași ai vieții noastre publice, — nu prin influența bogăției și vaza numelui, ci prin însușirile sale personale. Intrat în luptele politice (la 1865 a fost ales deputat în cercul electoral Rittberg), deși cel mai tânăr între deputații naționaliști, a fost dintru început conducătorul lor și îndrumătorul politicei partidului naționalist, și declarația cu

care și-a introdus primul discurs parlamentar, rostit (1866) în discuția asupra răspunsului la mesagiul regal: „Rezervându-mi dreptul de a vorbi aici românește, în limba mea maternă, folosesc de astădată limba maghiară numai din motive de oportunitate“, — va rămâne pentru totdeauna una dintre cele mai

energice afirmări ale existenței noastre naționale.

*

Născut la 4 Noembrie 1841, studiile liceale și le-a făcut în Budapesta, iar studiile universitare la Budapesta și Graz, unde a fost promovat (1865) doctor utriusque juris. În toamna aceluiaș an e ales deputat în cercul electoral Rittberg, în ciclul următor la Lugoj (față cu ministrul de honvezi Szende Béla), iar în 1872 în cercul electoral Radna. La 1874 își depune mandatul, convins că, deocamdată pentru Români nu este loc în parlament. De atunci începând, Alexandru Mocsonyi a trăit re-

Dr. Alexandru de Mocsonyi.

tras, mai mult pe moșia sa din Birchiș, interesându-se de toate instituțiile noastre culturale, bisericești și economice și sprijinindu-le cu ajutoare bănești însemnate. La 1901 a fost ales președinte al „Asociațiunii“, dar din motive sanitare a demisionat în curând din acest post. Dela restaurarea mitropoliei gr.-ortodoxe române, A. Mocsonyi a luat parte, în calitate de deputat, la toate congresele naționale bisericești și la toate sinoadele diecezei Caransebeș, mun-

A. Carracci, Cele trei Marii.

cind fără preget pentru înaintarea bisericii sale.

A răposat, Vineri noaptea (2 Aprilie n.), în Birchis, a fost înmormântat Luni, în mauzoleul familiar din Foeni, în fața unei asistențe numeroase, reprezentate fiind aproape toate instituțiile noastre culturale și economice, și ambele biserici românești. *

În afară de discursurile sale parlamentare, de o frumsețe netăgăduită, Al. Mocsonyi a publicat mai multe scrisori deschise adresate

obștei române în chestii politice, articole politice publicate în „Albina” și trei studii prețioase: „Conștiința națională” (în Almanahul Soc. „România Jună”, Viena, 1888), „Problema vieții” (Almanahul Soc. „Petru Maior”, Budapesta, 1901) și „Religiune și știință”, studiu asupra raportului lor (conferință publică citită cu prilejul adunării generale a „Asociațiunii” în Sibiu, 1905), — toate trei caracteristice prin ideile avântate și înaintate desfășurate în ele.

Scrisoare.

Știi când ai plecat,
Ții tu minte oare,
Că ți-am zis „să-mi scrii”
Și ți-am dat o floare.

Tot când ai plecat,
Îți aduci aminte?...
Nu ți-am spus mai mult
Decât trei cuvinte.

Mult am plâns apoi
După ce te-ai dus,
Mă gândeam la câte
Mai aveam de spus...

Dar dac' ai veni
Și ți-aș spune multe,
Ce crezi ar mai fi
Cine să m'asculte?

Simina Bran.

Dări de seamă.

Două volume de versuri. De curând au apărut două volumaşe de versuri scrise de două femei: „Poezii“ de Maria Mavrodin şi „O primăvară“ de Natalia Iosif-Negru. Maria a murit ca studentă încă, Natalia Negru este soţia poetului St. O. Iosif. „Poeziile“ sunt pline de dureri şi pesimism, „Primăvara“ este plină de dor de viaţă, de sănătate, de iubire. Preţuim sănătatea, dar primim cu plăcere dovezile de talent ale pesimistei; preţuim culoarea fericită a primăverii, dar trebuie să recunoaştem că adâncimea de reflexiune şi simţire este mai adâncă în Maria Mavrodin. Este interesant — ca psihologie — să le cetăşti alături, deşi nici una, nici cealaltă nu pot aspira la nemurire, la care — e drept s'o spunem — nici nu se gândesc. Sunt volume pentru azi, nu şi pentru mâine. Ca să puteţi simţi contrastul, reproduc în acest număr câteva poezii.

G. B. D.

Din *O primăvară* de Natalia Iosif-Negru. (Bucureşti. Minerva. Preţul 1 leu.)

Chemare.

Ia-mi mâna binişor,
O vorbă să nu-mi spui...
Ce simţi acum, nu 'ncape
În graiul nimăru.
Şi hai să mergem!
Încotro?
Nu-i pretutindeni raiul?
Acea doar nu-l simt
Cari n'au în ei un suflet
Întreg, nu au comoara scumpă
Ascunsă 'n el, din care
Ies flăcări în privire,
Şi şoaptele ca mierea
Potirelor de flori.
Priveşte!
În zboru-i ca un fulger
Sprinţara rândunică
În larg văzduhul taie.
Ce-o mână oare
Cu-atâta sârguinţă
Să 'nfiripeze 'n grabă
Un cuibuşor pe-o grindă?
Şi-ascultă:
Un trill! şi multe 'n urmă
Se 'ntrec, şi dulce curg,
De-odată 'ncet, apoi
Din ce în ce mai viu
Vibrează colorata
Lumină din amurg.
Nu-s toate oare numai
Că inimioara bate,
În mica vietate
Ascunsă 'ntr'un frunziş?
De ce tresari?
Pe cer un nor
Ce fulgere ascunde...

Te temi că unul, poate!...

O, e departe încă!...

Mai strânge-mă de mână,

Şi hai mereu cu mine!

Vezi roiul de albine

Sclipind pe toată floarea?

Cum rând pe rând

Din vieţile de flori

Rămâne-o amintire

În fagurul de miere!...

Ah, florile!

Nu ți le spun pe nume

Că toate sunt frumoase.

Şi toate au o rază,

Prietenă sub soare!

Vieţa lor e soră cu a noastră

Dar vieţa lor?

Priveşte-o!

Se 'nalţă pretutindeni

Din iarba de mătăasă

Un căpuşor de puf...

Se scutură 'ntr'o clipă

De-o slabă adiere!...

Şi ieri un cap de floare,

Un cap cu fire blonde,

Ca un mănunchiu de raze se ridică din iarbă...

Vezi! asta-i vieţa noastră;

Îndată se preface

În puf de pădăie!

Curând veni-va iarna!

Dar cât e primăvară,

Ia-mi mâna, hai să mergem

Mereu, mereu!

Să strângem

Din toate-un strop de miere

Şi 'n suflet ne rămână

Ascuns, adânc,

Un fagur!...

Din *Poezii* de Maria Mavrodin. (Vălenii-de-munte, Soc. „Neamul românesc“. Preţul 75 bani).

O Doamne!...

Ingenunchiată ea se roagă,

Cu ochi înlăcrămaţi privind

Icoana sfântă 'ndurătoare

Şi 'n vorbe fără de şir cerşind

Induioşare:

„Copil eram, neştiutor

De soarta tristei mele vieţi,

Şi cu credinţă mă rugam:

Noroc şi minte să-mi trimeţi

Ceream.

Şi mă rugam plângând şi-atunci,

Aşa duios şi-aşa cuminte;

Tu blând de sus îmi surideai:

Copilăreasca-mi rugămintă

Ascultai.

O Doamne! fii milos și-acuma
De-mi seacă al patimii izvor,
Și-amorului de negrăit
Fă-i tu, al păcii dător,
Sfârșitul!

Căci, Doamne-un vis m'a fermecat,
Și-mi este sfânt, și-mi este drag:
Să nu-l mai am, cum pot trăi,
Cum pot din gândul meu pribeag
A-l despărți?"

Ecoul plânsului răspunde,
Se-un glas de clopot depărtat,
Ce 'n noapte trist și 'ncet răsună,
Cu bietul suflet sbuciumat
Se 'ngână!

Unde ești?

Unde ești acum? pe brațe-mi
Să te leagăn alintat,
Ochii mari umpluți de lacrimi
Să-i sărut și să-i dezmiard
Și 'ntr'a dorului tău vrajă
Să mă pierd.

Să-mi grăiască a ta privire,
Capul lin pe piept să-ți culc:
Răsucind din păru-ți fire,
La nimicuri tot spunând,
M'aș miră că trece vremea
Prea curând.

Unde ești? să viu în taină
Să-ți acopăr dulce ochii,
Tresărind ca prins de spaimă,
Să te faci că nu mă știi,
Iar copilul cel șăgalnic
Tu să fii.

Mi te-ai dus, îmi ești departe,
Poate, trist, te-apasă gândul:
Din amaru-ți dă-mi o parte,
Că 'nde noi mai dulce plânsul,
Și durerilor mai vesel
Li-i cuprinsul.

Timpu-i val, norocul puncte,
Călătoare-a' noastre vieți:
Tot aștept să-mi vii cuminte:
Unul altuia tovarăși,
Prinși de-a dragostei ispită
Să fim iarăși.

Doar trecutul mă mai chiamă
Să mă 'nprejmuiesc cu doruri,
Lăsând patima să geamă, —
Blând din zare parcă-mi crești:
Visul zilelor senine
Unde ești?

*

Cântece ardelenesti.

Gh. Tulbure, *Cântece din lumea veche*, Făgăraș,
edit. tipografiei Const. Popp, 1908, 1 broș. de 72 pp.
Prețul ?

Vieța sufletească a țărânului român, cu toate greutățile și înoririle vremii, este încă destul de cuprinzătoare pentru ceice își iau osteneală și curaj de a căuta și a scoate la lumină comorile de limbă, tradițiunile și credințele ascunse în povestirile și cântecele lui.

Plecând din asemenea gând, părintele Gheorge Tulbure, preot în Viștea de jos, lângă Făgăraș, a cules, încă pe când era student, o seamă de cântece bătrânești ardeleni din satele de pe lângă Olt.

Culegerea, spune părintele, este făcută din dragostea și admirația pentru „marele poet anonim”, și din dorul de a mântui de peire o parte a mărgăritarelor scumpe, plămuite de mintea poporului nostru...

Pornirile acestea de interes, frumos și sincer, pentru producțiile din popor, nu sunt singuratic în Ardeal. Vor mai fi, neapărat, pe ici pe colea, oameni înțeleghători și purtători de aceleași sentimente alese și de aceleași gusturi artistice; — credem însă a nu greși afirmând, că în Ardeal culegătorii de poezii populare ardelenesti nu sunt susținuți după cuviință, adică nu li se dă nici sprijin material, nici planuri mai amănunțite de lucrare, nici alte îndrumări, trebuincioase cel puțin unor culegători de literatură populară.

Statorind acest fapt, și având la îndemână noua culegere din Ardeal, — aflăm că e prilej potrivit să menționăm discuțiunea puțin cunoscută a unui învățat vestit de-ai noștri, scrisă la 1855. Timotei Cipariu scrie așa: „...Românul să se dedeă (ortografia e îndiferentă în cazul nostru) cu mai multe stiluri, ușoare și grele, bărbătești și muieresti, dupăcum cere trebuința și însemnătatea lucrului. Pentrucă stilul e felurit ca omul, și nu seamănă, cum nu seamănă om cu om. De e greu, aducă-și aminte de un Tucidide și Tacit; de e înalt și bărbătesc, de un Demostene și Eschine; de e dulce și domestic de un Xenofon și Iuliu Cesar; de e sublim și încântător de un Plato și Cicero. Aceștia sunt clasicii a toată lumea și a tuturor limbilor civilizate... Iar cu muștele de stil și limbă a unui Rabelais... și alții dintre scriitorii vechi și moderni nu vei să mergi prea departe... *au de nu vei să te mulțamești cu baladele lui V. Alexandri, de care și la noi în Ardeal cântă orbii pe la podurile și târgurile, și în Țara românească lăutarii țigani...*”

Răspuns la părerea lui Cipariu, care pe atunci la vârsta de 50 de ani, ca și după aceea, se bucură în țara sa de o considerație fără seamăn, n'a urmat decât abea din Moldova. Alecu Russo, ale cărui idei răsar aproape în aceeași formă pe câteva pagini din proza lui Alexandri și din criticele dlui Maiorescu, dar care se deosebește de acești doi prin împrejurarea, că n'a fost în stare să producă o mișcare în favorul ideilor sale, — Alecu Russo n'a întârziat să răspundă frunțului latinistit dela Blaj. „Noi Moldovenii, scrie Russo, dimpotrivă, simțim că mare a avutie, inspirație și limbistică este în cântecile disprețuite în Ardeal,

și cu ele și cu voia criticului vom urmă înainte cercetările retrospective. Și Homer a fost orb, și gra-merienii de pe vremea lui l-au hulit de barbar și ne-clasic; cu părere de rău vedem pe Ardeleni mai mult dedați literii lucrurilor, decât duhului, multă erudiție moartă, dar nici cum spiritul filozofic al lucrurilor.¹⁾

Răspunsul lui Russo, îndreptat către scriitorii ardeleni, trebuie să rămâie glas în pustiu; iar greșala Blajului s'a reparat după câteva decenii — atunci, când în 1885 au apărut poeziile populare aranjate de d-nii Jarnik și Bârseanu, și adunate în urma îndemnurilor dlui I. M. Moldovanu, — tipărite însă nu la noi, ci în București, la Academie. Și tot din Țara românească ne-au mai venit, după aceea, câteva contribuții relative la „cântecile disprețuite în Ardeal“, unde ele se adăpostesc și astăzi mai adesea în coloanele pușinelor reviste și ziare, și mai mult ca umplături, decât ca lucrări făcute cu îngrijire și cu gust.

Culegerea bine aleasă a părintelui Tulbure este excepția, care confirmă regula.

Greutățile de editură se vede, că au precumpănit și la publicarea culegerii de față; căci broșura se întinde abia pe 72 de pagini și cuprinde nu numai balade, ci și doine de pe Olt, și putea să fie fără in-doială mai puțin subțirică, dacă n'ar fi întimpinat o parte din greutatea amintite.

Dar și așa, cum este, rămâne o cărticică foarte prețioasă.

Cel mai original cântec al culegerii ni se pare a fi „Cântecul Voichiții“ (pag. 56). Mama desnădăjduită își blestemă fiul olt, zicând să nu-l rabde pământul pe Constandinul ei; pentru că el n'a fost în stare să-și ție cuvântul. Atunci Constandin se ridică din mormânt, își împlinește vorba dată mamei sale iubite, ș'apoi se întoarce iarăș acolo unde i-i locul, în pământ.

Vestitul Gruia, care după un chef vitejesc și nesocotit dela crâșma 'mpărătească a Țarigradului se trezește în temnița cu șapte uși din Stambul, și bătrânul Novac care-l mântuiește de robie, apar amândoi în toată puterea neclintită a eroilor din lumea veche:

Gruia capu-și ridică
Și pe Turci venind zărea,
Cătră Novac îmi grăia:
— „Nu știu, macu e 'nflorit,
5 Ori vin Turcii învelți?
Ori dau Turci cu puștile,
Ori mă pișcă muștile?“
Dar Novac din grai grăia:
— „Nu te pișcă muștele,
10 Ci dau Turci cu puștile;
Dar, Gruio, să ne sculăm,
Voinicește să luptăm:
Tu să bați marginile,
Că te-o supt temnițele,
15 Să bat io mijloacele,
Că mă țin cojoacele!“

¹⁾ Al. Russo, Scrieri, publicate de P. V. Haneș, Buc. 1908, pag. 83.

În balada Pinteia (pag. 10) nu mai găsim de loc faptele căpitanului, care-și trimite voinicii la Baia mare, ci vedem pe Mirza, sau pe Corbea, pe Gheorghe, pe Mihai din alte colecții, în care haiducul este scăpat dintre zidurile temniței cu ajutorul maicii sale și al murgului său.

Balada începe: „În temniță Aiudului...“ Totuș n'a produs-o Ardealul nici în forma aceasta, și nici originea baladei, deși poartă numirea „Pinteia“ (care a murit la 1703, pe vremea lui Fr. Rákóczy) nu se poate pune la începutul veacului al 18-lea, căci numirea e întâmplătoare la varianta din Ardeal, și înlocuiește pe Corbea, Mirza cu numirea de Pinteia mai aproape de durerile și plăcerile poporului ardelen.

Balada Ghiță Cătăniță (pag. 29), cu versurile:

Pe culmița dealului,
Dealului Ardealului,

iarăș s'ar pareă născută în Ardeal, dacă n'ar avea variante mai bogate și foarte numeroase în Banat (Vida și Ungur Ianăș), în Moldova (Vidra) și în alte ținuturi.

Nevăstică lui Ghiță Cătănuță este o „dalbă mândruță“, fără alt nume; bărbatul său, haiduc fioros, se veselește și-i poruncește să cânte un cântec, ce i-i „drag ca sufletul...“ Cântecul se sfârșește cu învățări de paloș, retezând două capete: al lui Păunaș râvnitorul și al nevastei dalbe, care nu eră fără păcat.

De însemnat mai e faptul, că tocmai aceleași isprăvi le îndeplinește într'o altă variantă, tot ardelenă (colecția Bibicescu), nu Ghiță Cătănuță, ci — Pinteia, care în balada precedentă făcuse pe Mirza, și pe Corbea... De nou se învederează, cât de greu este a hotări unde și când s'a născut cutare cântec bătrânesc? și cât de ușor se greșește, când, luându-te după numele eroului, ai pus pe Pinteia (care aici este identic cu Ghiță Cătănuță) la începutul veacului al 18-lea, ca haiduc ardelen de prin părțile Solnoc-Dobăcâi;¹⁾ în sfârșit se mai vede, cât de puțin le pasă cântăreților poporului de forma veche a cântecelor, și cât de mult le place să o potrivească după împrejurări, îndeosebi dacă balada e cântată de lăutari și purtată din loc în loc, dela mese la mese.

Balada Salomieii (p. 48) și varianta sa (p. 52) cântă dragostea dintre frate și soră, cari nu s'au putut cununa. Caracterul mitologic nu se mai rostește pe față; celce pleacă la însurat este într'un loc „crai mare“, într'alt loc un „voinic“ răzimat în poartă la Țarigrad, iar mireasă e Salomia, soru-sa. Oameni pământeni au înlocuit zeitățile și au făptuit marile isprăvi ale Soarelui, săvârșite de dragul surorii sale, a Lunei.

Marcu (p. 14) desrobește pe nevastă-sa, pe Anghelina, răpită de Turcii cari îi călcaseră casa, când Marcu viteazul bătea o cetate păgânească. Iar Călin (p. 45), ca să se plătească de nevoi și să câștige galbini mulți, își vinde la Țarigrad soția frumoasă; nevrednicul Călin are totuș norocul de a și-o recăpăta

¹⁾ Cum se afirmă în culegerea: Hora din Cartal, pag. 11.

aşa cum a vândut-o, ba cu un adaos de bani număraţi de cumnatul său, care fără să ştie îşi cumpărase pe sora-sa.

Pe Costea (p. 38) şiretul care „dintre lunci, din văi adânci” strigă, să-i scoată din sân şarpele bălaur cu solzii de aur, nu vrea să-l asculte nici mamă, nici tată şi nici soră, făr' mândra lui; dar ea n'a scos şarpe bălaur, ci, ca soarele de luminos, un brâu de aur.

Balada Radului (p. 33), mai ştearsă decât cea de mai înainte, formează un întreg destul de rotunjit, în comparaţie cu celelalte cântece, câte mai are culegerea. Cântecul lui Dăian, bunăoară, din fruntea cărţii stă din patru părţi, fără legătură între sine şi alcătuite în vremuri mai nouă; restul (dela pag. 43, 61, 63, 65, 69, 71) e compus din fragmente mici de balade, şi din şapte doine frumoase (p. 67). -- Țăranul de pe malul Oltului îşi suspină jalea inimii şi norocul pierdut, când doineşte aşa:

Foaie verde de dudău,
Oltule, pe malul tău
Ard două lumini de său,
Şi le plouă, şi le ninge,
5 Şi n'are cine le stânge
Făr' inima mea, când plânge...

De cumva cântecele şi baladele, despre care am vorbit, vor avea parte să fie retipărite sau continuate, pentru o mai uşoară ochire şi pătrundere ar fi de folos, între altele, o *grupare* oarecare, reunind la locuri deosebite atât baladele haiducilor, cât şi doinele lor, şi separându-le de cântecele nehoţeşti, fie de cele epice sau de lumea veche, fie de cele lirice, ca doine şi hore.

E. Hodoş.

H. C. Andersen, *Mărgăritare*. Povestiri, trad. de Ruxanda Vlahuţă, ilustrate de V. Pedersen. Edit. Librăriei Socecu et Comp., Bucureşti 1909. Preţul 2 lei 50 bani.

Acest volum cuprinde 15 povestiri dintre cele mai frumoase ale vestitului scriitor danez Andersen. În fruntea volumului e o interesantă schiţă biografică în care e descrisă vieţa sbuciumată şi plină de peripeţii ce a dus tânărul Hans până să ajungă la glorie.

Traducerea ireproşabilă, într'o limbă aleasă, a d-nei Ruxanda Vlahuţă ne face să gustăm tot farmecul originalului şi dă, cu adevărat, un şir de mărgăritare tinerimii noastre. Recomandăm călduros această frumoasă carte care va face bucurie oricărui copil şi desigur şi celor mai mari din jurul său.

A. O. M.

Cronică.

Producţia literară. Mişcarea literară a deceniului nostru va rămâne una dintre cele mai rodnice „primăveri literare”. Pe lângă operele scriitorilor tineri, de o reală valoare, au apărut în ediţii nouă operele scriitorilor mai vechi şi mai mari: Caragiale, Slavici, Vlahuţă, Gorun şi Delavrancea. Critica literară a cam trecut cu vederea această întinerire a bătrânilor, deşi avea un prilej minunat să facă studii comparative între valoarea artistică a operelor din deceniul trecut şi a celor din deceniul nostru. Această lacună a criticii literare va trebui împlinită mai ales acum, când frunţaşii au intrat în hora literară, când s'au hotărât să-şi măsoare vînjoşia talentelor mature cu voinicia artistică a celor tineri, prin creaţiuni noi.

Cetitorii numai bucură se pot de acest avânt al literaturii româneşti, despre care se va mai vorbi în coloanele revistei noastre. Unii dintre cetitori, mai ales cei dela noi, cari au reputaţia de cetitori sânguincioşi, sunt însă lipsiţi de această bucurie, fiindcă scriitorii frunţaşi s'au adăpostit la ziarele mari din România, ce nu trec Carpaţii. În revista noastră se poate urmări o bună parte a producţiei literare mai nouă, căci pe paginile ei apar multe dintre cele mai bune creaţiuni ale scriitorilor tineri. Am dori însă să facem părtaşi pe cetitorii noştri şi la bucuria de a urmări creaţiunile scriitorilor frunţaşi de cari pomeneam. De aceea, deocamdată, dăm câteva din bucăţile publicate de curând, în nădejdea că, în viitor, ne vor

distinge revista şi cu povestiri inedite. Credem că şi cetitorii din România se vor bucura, că desgropăm din ziarele lor cotidiene câteva mărgăritare preţioase, cari pe paginile variate ale ziarelor, cum e „Universul”, „Minerva” etc., sunt trecute cu vederea. Chiar şi autorii se pot bucura, cu drept cuvânt, de această premienire a creaţiunilor lor.

*

Monumentele istorice. Trecutul nostru sbuciumat de nestatornicia vremurilor de care am avut parte, nu ne-a îngăduit să ne întemeiem o cultură, ca cea a popoarelor din Apus. Monumentele trecutului nostru se reduc la lăcaşurile în cari strămoşii înălţau rugi de mântuire sau aduceau prinos de biruinţă Dumnezeuului creştin, ai cărui apărători îndărătnici am fost veacuri de-arândul. Dar şi aceste rămăşiţe ale trecutului au fost lăsate în ruină, au fost distruse, în bună parte, de nepăsarea şi neştiinţa urmaşilor. În România, la 1892, s'a întocmit o comisiune a monumentelor istorice, căreia s'a încredinţat conservarea şi restaurarea monumentelor din ţară. Această comisiune eră însă numai de formă, fiindcă n'a dezvoltat aproape nici o activitate. Pe vremea când există această comisie s'au batjocorit, prin renovări şi restaurări, câteva dintre cele mai însemnate monumente din România. În sfârşit, dela 1907 încoace, premenindu-se în cursul anilor cu elemente noi, comisiunea s'a trezit la conştiinţă şi a început să-şi îndeplinească misiunea. În cursul

anului 1908 a început publicația: „Buletinul comisiunii monumentelor istorice“, din cari au apărut patru fascicule foarte importante ca conținut și foarte frumos ilustrate. Din această publicație putem cunoaște minunatele monumente istorice ale României, de existența cărora am știut prea puțin până acum. Până în 1907, când s'a făcut inventariul lor, nu le-a știut nici comisiunea monumentelor.

Nu e locul aici să facem rezumatul celor patru fascicule. Ne mulțumim a atrage numai atențiunea asupra cuprinsului lor. Nădăjduim că altădată vom putea reveni mai pe larg asupra părților mai prețioase.

Ar fi însă de dorit ca comisiunea din România să se ocupe și cu studiarea monumentelor dela noi, căci mai sunt și la noi câteva rămășițe de o deosebită importanță. Bine ar fi, dacă „Asociațiunea“ s'ar putea hotărî să intre în legătură cu membri comisiunii și să lucreze, mână în mână, la adunarea datelor, la inventarierea lor, iar de conservarea lor să se îngrijască „Asociațiunea“. Rezultatul cercetărilor s'ar putea publica parte în „Transilvania“, parte în „Buletinul comisiunii“. Propunerea aceasta credem că merită să fie luată în seamă de comisiune, care sperăm că va și interveni la „Asociațiune“, invitând-o să înceapă împreună lucrările.

*

Conferințe în Brașov. În 14 Martie a vorbit dl Dr. C. Lăcea despre „Pesimismul lui Eminescu alături de pesimismul lui Lenau“. Un rezumat al acestei conferințe s'a publicat în nrul 7 al „Luceafărului“.

În fața unui public numeros și-a desvoltat dl prof. Dr. I. Bunea în 25 Martie frumoasa sa conferință despre „Renașterea în Italia“, proiectând cu ajutorul schiopticonului mai multe opere ale reprezentanților principali ai renașterii. Regretăm, că între aceste tablouri n'am văzut pe cele mai frumoase ale marilor maeștri. Aceasta însă nu din vina conferențiarului. Atât introducerea cât și comentariile precize ale singuraticelor tablouri precum și explicările termenilor speciali au contribuit mult la priceperea renașterii și la aprecierea justă a celor văzute.

Seria conferințelor din postul Paștilor a încheiat-o doamna M. Baiulescu, Duminecă în 28 Martie cu o conferință ținută în termeni poetici. Tema a fost: femeia ca mamă. Trecând în revistă mamele cu nume istoric ale neamurilor străine și ale neamului nostru, apoi mame de artiști, a demonstrat influența mamelor asupra formării individualității oamenilor mari, scoțând la iveală nețărmurita lor iubire față de copii.

Împrejurarea, că conferințele din urmă au fost tot mai bine cercetate, ne face să bănuim că Brașovenii au prins gustul conferințelor.

L.

*

Pentru „Muzeul Asociațiunii“. Rugăm pe toți ceice apreciază comorile artei noastre populare, să binevoiască a adună, în sărbătorile Paștilor, ouă încondeiate (scrise), precum și alte obiecte, cari sunt în legătură cu sărbătorile Paștilor.

Ceice vor binevoi a ne trimite ouă sau alte obiecte,

ne vor comunica informațiuni exacte din ce comună și comitat sunt adunate, apoi numirea poporală a desenurilor de pe ouă sau a obiectelor. Se va arăta și vechimea lor.

Mai ales tinerimea școlară, elevii seminariilor de pedagogie și teologie pot face bune servicii instituțiunii noastre.

Expedarea obiectelor se poate face direct sau prin domnii directori ai despărțămintelor „Asociațiunii“.

Indemnăm din totă inima întreaga noastră cărturărie să ne dea mână de ajutor la înzestrarea „Muzeului Asociațiunii“.

Sibiu, săptămâna Patimilor, 1909.

Oct. C. Tăslăuanu,

secretar al Asociațiunii și custode al Muzeului.

*

Ilustrațiile noastre. „Cele trei Marii“ e capdeopera lui Annibale Carraci, născut la 1560 în Bologna și mort la 1609 în Roma, care a aparținut școalei bologneze. În orașul învățaților, Bologna, cam pe la 1585, Ludovico Caracci împreună cu verii săi Agostino și Annibale Carraci au întemeiat „Accademia degli Incamminati“, care îndrumă pictura la studiul naturii și a capdeoperilor vechi. Mai ales Correggio era modelul acestei școale. Annibale Carraci a și reușit să creieze, inspirat de Correggio, capdeopera „Cele trei Marii“, în care momentul tragic e conceput monumental; durerea ce-o trezește moartea lui Isus în sufletul celor trei ființe e redată cu multă putere de adevăr. Originalul se află în galeria din Londra.

Bartolomé Estaban Murillo (1617—1682) a fost cel mai popular între pictorii spanioli din școala din Sevilla. A zugrăvit mai ales subiecte religioase, cari l-au făcut repede cunoscut. Reproducem câteva dintre tablourile lui de frunte.

*

Părerii despre artă. E foarte firesc ca cei ce creiază opere artistice să aibă și părerii asupra artei. Deși dl Maiorescu dăduse sfat scriitorilor să nu se amestece în aprecieri reciproce, fiindcă acest rol îl au numai criticii, scriitorii nu-l prea ascultă. Despre „Apus de soare“ al lui Delavrancea dl Vlăduț a scris trei articole entusiate, iar acum în urmă dl Caragiale publică două foiletoane, în cari numește tablourile din „Apus de soare“ „frescuri dramatice“. Dl Caragiale din acest prilej se întreabă:

„Mă rog, ce este o operă de artă?”

Este răsfrângerea unei vedenii personale; este, în semne înțelese de spiritul omenesc, icoana închipuirii unui spirit omenesc.

Prototipurile operelor de artă sunt creațiunile mitologice: îngeri, diavoli, balauri, chimere, sfinxii, grifoni, sirene, tritoni, zine, zei, semi-zei, uriași, pitici, căpcăuni, ursitoare... și câte și mai câte altele, a căror listă complexă (firește, foarte greu de făcut) n'ar încăpea în zeci de coloane ale „Universului“. Toate, însă, toate sunt, cum să zicem?... minunății.

Asta e, se vede, o apucătură deosebită a minții omenești. Lumea toată din miezu-i, care e pretutindeni

și până în fundurile fundurilor care nicăiri nu se află, este minune, minune și iar minune. Ei! asta nu-i ajunge omului: vrea să facă și el altă minune, și atunci, dintr'o lume, el mai face încă una — aceasta, închipuită, însemnează mai mult pentru el decât cealaltă în ființă.

Ia o păreche de aripe de porumbel alb și un cap frumos de copil nevinovat, le 'mpreunează și-și face un heruvim; îl aruncă în înălțimile cerurilor; și pe urmă încă unul, și încă unul, și apoi, mulți, nenumărați; și de aci, de jos, privește și se minunează cum acolo, departe, așa de sus, acele stoluri de capete cu părul bălan, cu ochii albaștri, fără alt gând decât adorațiunea, se leagănă pâlbind din aripe în jurul isvorului de lumină.

...O picătură de rouă ce cade din înălțimi reflectă din pereții ei tot văzduhul; ceea ce e fără margini în afară, se adâncește înăuntrul ei, afundându-se iar fără margini. Așa e și sufletul omenesc, o oglindă sferică, având în adâncimea-i și o conștiință; de aceea, minunea fără margini, de afară, ne interesează mai puțin decât minunea din lăuntru, tot așa de fără margini. Cu cât cea dintâiu se tot depărtează de noi, cu atât cea d'adua ne pătrunde mai adânc: cea dintâiu este, cea de a doua suntem.

Atâta trebuie oglinzii: să aibă darul de a reflecta; încolo, fie sferică, fie tăiată ca diamantele în fațete, fie ahromă, sau colorată în orice chip, ea își va păstra mereu un mod acelaș de oglindire: totdeauna va fi un chip constant de raporturi între ce și cum se oglindește.

Care va să zică, aflându-ne în fața unei opere de artă, ceea ce ne împoartă e să vedem: există într'ansa echilibrul acela, acel chip constant de raporturi între ce și cum e oglinzit? într'un cuvânt, este ea logică cu ea însăși? Căci, dacă ne împoartă altceva decât logica proprie a lucrării, atunci ne rătăcim de nu ne mai putem găsi.

Aceste păreri merită să fie fixate, atât pentru frumseța formei cât și pentru cuprinsul lor adevărat.

*

Reviste și ziare. „Convorbiri Literare“ Nr. 1 e închinat Unirii Principatelor române. În amintirile dlui Th. Rosetti ni se spune cum studenții români din Sibiu, la 1860, au închinat multe păhare în sănătatea lui Badea Ion (Cuza) și a Lelei Ileana. Tot în aceste amintiri ni se spune că un ministru i-ar fi spus lui Cuza că noi Ardelenii nu suntem „frați adevărați“, iar Cuza, drept răspuns, i-a cerut imediat dimisia. În acelaș număr o poezie de P. Cerna, în care se descrie, cam încurcat, mânia poporului răsărit în 1907. Poetul vorbește de „coasa ce sclișea din depărtare“, de acel instrument periculos pentru ordinea socială, care, în poezia altui cântăreț (Goga), a supărat pe unii din cercul convorbiriștilor. Dl S. Mehedinți afirmă că Unirea principatelor „a fost în mare parte o fatalitate geografică“ și că această fatalitate mai are și în viitor multe de împlinit. În cronică se vorbește și de alianța între deputații noștri naționaliști

cu socialiștii, pe care „poporul a consfințit-o“. Horribile dictu! Unde-i dl Aurel C. Popovici să mântuie neamul de peire?

În nr. 2 piesa „Jertfa“ de Ion G. Miclescu e foarte potrivită pentru diletanții noștri. Societatea dramatică a diletanților din Sibiu a și decis să o joace după Paști. Greșelile de limbă (cum sunt: „înainte ca să fiu grăit eu cu dânsul“, p. 122; „nu m'ajungea capul cum să-i spun“, p. 123; „să părăsesc fiica“, „căci sumedenii ne trebuesc“, p. 124; „dar la ce mai zică?“ p. 126; „când mă 'ntorc acasă dela plimbarea singuratică...“ p. 133; „oamenii nu se pot lăsa veșnic smeriți!“ p. 135; „batalionul al doilea din regimentul unul de dorobanți“ p. 136; „aruncă un țipăt“, p. 136. etc.) se pot îndrepta cu ușurință. Le putea îndrepta și „Convorbirile Literare“, care se tot laudă că de-o jumătate de veac îndreaptă mereu limba românească. „Cântec“ de P. Cerna e de o neobișnuită frumsețe. Despre „Dela critică la hartă“ de Soveja vom mai vorbi.

* „Revista Politică și Literară“ de sub direcția dlui Aurel Ciato a reapărut. Scopul ce-l urmărește e cel din trecut: „Sănătatea fizică și morală. Conștiința comună sprijinită pe o convingere tare și o solidaritate socială“. Numărul prim se prezintă foarte inegal, cu părți bune alături de părți slabe de tot. Orice început e însă greu. Poate cu timpul să devie o revistă bună și folositoare, mai ales dacă se va găsi cineva să trateze limpede și temeinic problemele politice noastre.

*

Știri. A apărut fascicolul doi din „Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch“ de Adolf Schullerus. Editura: Karl I. Trübner în Strassburg. Cuprinde cuvintele dela Amels până la aufklären.

* A apărut și se poate comanda dela administrația revistei noastre: Johannes Scărlătescu, Tonstücke: Was will die einsame Träne (Heine), Der Todtenkranz (Carmen Sylva), Vergänglichkeit (R. Hamerling), Der Fischer (Goethe), Einleitung und Reigentanz aus der 2. rumänischen Rhapsodie. Prețul 3 cor. 50 fil. plus 10 fil. porto.

Poșta Redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

V. B. (Blaj). Ascultă numai „Cântecul“:

Călătoare păsărele
Pe la cuiburi se adună,
Pribegite se 'ntorc iarăș
Blânde visurile mele!..

În dumbravă lin suspină
Izvorașul dela munte,... etc.

Nu-ți aduci aminte de o altă poezie a unui Eminescu oarecare?

A doua poezie, „Ei“, e o variantă — slabă — a poeziei întâi:

Nu vezi dragă cum se duc iar
Călătoare păsărele!? (?)

Azi se duc, mă lasă singur
Pribegi visurile mele?! (1?)

Lucrări mai bune nu promit. Credem, însă, că vei
ajunge să... „împrumuți” pe viitor mai cu dibăcie.

A. Luchin. Două poezii foarte inegale. În cea dintâi,
„Singur”, versurile curg destul de ușor, în a doua, însă,
schiopătează rău. Reproducem din „Singur”:

E grea viața când n'ai cui
Năcazurile să le spui,
Când al tău rău și al tău bine
L-ai împărți și n'ai cu cine...

Când dimineața pleci de-acas'
N'ai cui să-i zici un bun rămas,
Și când de sear' acas' ajungi (!)
În calea ta nu iasă prunci,

Nevastă nu te-așteaptă 'n prag,
Să te sărute lin, cu drag...
Te bagi în casă, pari străin,
Și foc nu arde în cămin...

Concluzia e tragică de tot:

Atunci întrebi: de ce trăiești?
Răspunsul, însă, nu-l găsești
Și 'n viforul urit al nopții
Înjuri (!) pe ursitorul sorții...

A doua, „Ce-i poetul”, e mai senină. Ne face, însă,
impresia că e traducere.

Stă gândind mica fetiță,
Apoi întreabă încet:
„Ean, te rog, iubită Bună,
Spune-mi ce e un poet?”

Buna bătrână-i răspunde:
„Nu e cuget pentru prunci.
Las' până și tu vei crește
Îl vei ști apoi atunci!”

„Dar, te rog, Bunică dragă,
Răspunde ce-am întrebat,
Este pustnic, este smeu el,
Este sfânt sau împărat?”

„Nu-i nici unul, nepoțică,
Nu e împărat nici smeu,
Nu e pustnic, nu e nici sfânt,
E mai mult: e semizeu!”

Cârje are 'n mâni Bunica,
Iar fetița a crescut...
„Iar spune-mi, nepoată dragă,
Mai știi tu ce-i un poet?”

Fetișoara lin roșește,
Apoi zice 'n cet, mereu,
„Nu știu ce e pentru alții, —
Pentru mine-i Dumnezeu!”

L. P. Timișoara. „Scânteie pierdută” nu e destul
de limpede, nu prea se înțelege ce vrei să spui.

L. L. Luțescu. Suceava. Sunt note duioase în cân-

tecul plopului, dar prea sunt monotone. Poate reu-
șești să scrii și mai bine.

I. Vârșândan, Săturău. Spui singur că poeziile
ce ne trimiți, „chiar de-ar fi bune, nu-s doar... poet”.
Apoi dacă mai sunt și slabe?! — Îndrăgostit vedem
că ești. Pețește-o și fără să-i scrii poezii.

Bibliografie.

Leo Tolstoi, *Romanul căsătoriei*, trad. de B. Marian. „Biblioteca pentru toți”, București 1909. Prețul 60 bani.

François Copée, *Lăutarul din Cremona*, trad. de Traian Demetrescu. „Biblioteca pentru toți”, București 1909. Prețul 30 bani.

Renato Simoni, *Văduva*, comedie în 3 acte. „Biblioteca pentru toți”. Prețul 30 bani.

W. Meyer-Förster, *Vechiul Heidelberg*, comedie în 5 acte. „Biblioteca pentru toți”. Prețul 30 bani.

Z. Bârsan, *Impresii de teatru*, Tip. G. Nichin, Arad, 1909. Prețul 2 cor.

Iv. Turgheniev, *Povestiri vânătoarești*.

R. Festelicz, *Țărături bizare*, trad. de I. Răduț.

Al. Vlahuță, *Poezii* (1880–1908). Edit. „Minerva”. București 1909. Prețul 2 Lei.

Gh. Becescu-Silvan, *Valea albă*, Roman eroic, 1476. Edit. „Minerva”. București 1909. Prețul 1 Leu 50 bani.

Nathalia Iosif-Negru, *O primăvară*, cântece. Edit. „Minerva”. București 1909. Prețul 1 Leu.

Constanța Hodoș, *Departe de lume*, nuvele. Edit. „Minerva”. București 1909. Prețul 1 Leu 50 bani.

Const. Gaur, *Factorul cel nou*, înainte și după răscoale. Ed. Inst. graf. „Moldova”. Galați 1909. Prețul 50 bani.

M. Lermontov, *Un erou al timpului nostru*, roman, trad. de B. Marian. Ed. „Biblioteca pentru toți” (Nrele 435–436). București 1909. Prețul 60 bani.

N. Gane, *Spice*. București 1909. Ed. Librăriei C. Sfetea. Prețul 2 Lei.

Ion Gorun, *Robinson în țara românească*. București, 1909. Ed. Libr. C. Sfetea. Prețul 1 Leu.

„Anuarul statistic al României”. București 1909. Ed. Ministerului de industrie și comerț.

Radu Rosetti, *Un proces de sacrilegiu la 1836 în Moldova*. București 1909. Ed. „Academia română”. Prețul 50 bani.

Dr. G. D. Creangă, *Studiu critic asupra impozitelor și politicii noastre financiare*. București 1909. Tip. Carol Göbl.

Duiliu Zamfirescu, *Îndreptări*, romanul al 4-lea din seria Comăneștenilor, „Biblioteca pentru toți”, Nrii 424–425. Editura Librăriei Alcalay. București, 1909. Prețul 60 bani.

C. Rădulescu-Motru, *Puterea sufletească*, Puterile sociale. Cultura. Redacția revistei „Studii filosofice”. București 1908. Prețul 3 Lei 50 bani.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

TIPARUL LUI W. KRAFFT ÎN SIBIU.

Ca prin romane.

— Comedie într' un act. După Görlitz. —

Persoanele.

Gheorghe Movilă, mare negustor.

Leontina, fata lui.

Traian Georgescu, nepotul lui.

Vasile Negreanu, un negustor tânăr.

Marița, fată 'n casă.

(Acțiunea se petrece în casa lui Movilă la bariera Bucureștilor. O sală (cu multe flori). La dreapta și la stânga câte-o ușă. Intrarea principală prin mijloc. La dreapta, în față, un scriitor, la stânga, în față, o canapea, o masă și scaune).

Scena I.

Leontina (singură. Intră prin mijloc cetind tare într'o carte. Cu pathos exagerat)... Și acesta a fost sfârșitul acestui amor la 'nceput atât de frumos. El s'a dus alungat de cuvântul neîndurător al tatălui, s'a dus în lumea largă și nu i s'a mai auzit de nume, iar Teodora se vesteji ca o floare fără soare... Doctorii ziceau că se topește de boală, dar ea se topea de inimă rea! (plângător). Ah Doamne, ce grozav să mori de inimă rea! (se așază pe canapea). Da. Așa am să iubesc și eu! Ah! (plânge și-și suflă nasul cu sgomot).

Scena II.

Leontina. Movilă (aleargă din dreapta).

Movilă (speriat). Cine plânge aici? Tinico, tu? Dar ce-i cu tine?

Leontina (ridică capul). Ah! Teodora moare de inimă rea!

Movilă. Teodora? Care Teodoră?

Leontina. Fata bătrânului Colonel Pazvanti.

Movilă (zăpăcit de tot). Nu cunosc nici un colonel Pazvanti! Ce prietini ai tu de cari eu nu știu nimic?

Leontina (arată cartea). Sunt persoanele principale din roman!

Movilă (supărat). Ce? eroi de romane? Și de mila lor te vaiți așa? Asta-i curată boală! Patima romanului!

Leontina (atinsă). Tot mai bine asta decât patima luxului. (Sentimentală!) Se poate oare ceva mai înălțător, decât să simți cu artistul, să suferi și să te bucuri cu el?!

Movilă (aspru). Firește că se poate... de pildă: să gătești o ciorbă gustoasă, o friptură bună și să-ți găsești un bărbat de ispravă; să te măriți!

Leontina (se scoală. Cu dispreț). Eh! așa ceva... ceva de toate zilele... să frigi și să coci... ba poate să mai spăl și vasele? Așa

ceva nu e pentru mine? eu sunt o fire visătoare, un suflet simțitor... În mine vibrează...

Movilă. Vibrează romanele! (Își încrucișează mâinile pe foale și se uită la ea). Vezi astea le-ai moștenit dela mamă-ta, D-zeu s'o ierte. Bună femeie eră sărmana! Bună și de ispravă și știă toată literatura romanticoasă pe derost dar de casă... de casă habar n'avea, săraca; și pe tine ea te-a crescut și te-a răsfățat...

Leontina (agasată). Tată, iar mă superi.

Movilă (înduioșat). D-zeu știe, Tinișoara mea, ce departe e gândul ăsta de mine. Tu ești singura mea mângâiere pe lume și eu n'aș vrea alta, decât să te văd fericită.

Leontina. Dar cum pot eu să fiu fericită?!

Movilă. Nu ai tot ce-ți poate dori inimioara? Cel mult un bărbat ți-ar mai lipsi. Ai împlinit douăzeci de ani și, numai ce e drept, e timpul să te măriți.

Leontina (cu pathos). Căsătoria fără dragoste e moarte! Tu te gândești desigur iar la nesuferitul negustor Negreanu, și încă Vasile; cum poate să te cheme Vasile (visătoare). Ah cu cât sună mai...

Movilă (îi taie vorba). Cum poți să zici că Negreanu e nesuferit, când tu nici nu-l cunoști?

Leontina. Și cum poți tu să mi-l recomanzi, când îl cunoști ca și mine!

Movilă. Eu știu că v'ați potrivit de minune. Sunt bătrân și vreau să las negustoria, să mă mai odihnesc, că destul am muncit. Florea samsarul mi-a recomandat pe Negreanu ca pe un cumpărător serios și mi-a spus, totodată, că e un tânăr frumos la 'nfățișare și, întru toate, foarte de ispravă. Prin urmare, dacă s'ar putea face ceva... de... ar rămâneă prăvălia, pe care eu am început-o și în care am lucrat atâta... ar rămâneă tot a copiilor mei, iar eu aș putea trăi cu voi, tot în casa asta clădită de mine.

Leontina (îi taie vorba, nerăbdătoare). Ah! așa ceva e pentru mine prea prozaic, prea negustoresc!

Movilă. Cel puțin primește-l prietinos, când va veni azi să vadă prăvălia.

Leontina. Dar n'am poftă să-l văd. Mai ales acumă după ce mi-ai spus ce gânduri ai. Tot așa un „Florea“ i-o fi spus și dânsului ce partidă minunată sunt eu, (ironică) firește ca să încaseze procente duble dela această faimoasă negustorie; dar nu vreau, și mă 'nfioară și numai gândul c'aș putea da ochi cu Negreanu tău.

Movilă. Și totuși... s'ar putea să-ți placă.

Leontina (cu pathos). Niciodată! (mică pauză în care privește visătoare în zare, apoi duce mâna la piept). Inima mea e dată!

Movilă (speriat). Ce spui?

Leontina. Știi bine că, pe când trăia încă mama, vărul meu Traian a fost crescut aici în casa noastră cu mine împreună.

Movilă (mirat). Bine, bine. Acea a trecut de mult, a fost o copilărie. Ce ai tu cu Traian care ne-a părăsit de vre-o 7—8 ani. I-a plăcut să plece 'n lumea mare — fără nici un rost.

Leontina (din ce în ce mai visătoare și înduioșată). Eră mult mai mare decât mine, totuși cu el îmi plăcea mai bine să-mi petrec. Citeam multe cărți frumoase împreună și, când am ajuns la „Paul și Virginia“, o dragoste aprinsă se deșteptă în inimile noastre și ne-am jurat credință... pe veci...

Movilă (batjocoros). Frumoasă istorie! Pân' la urmă o s'ajungă să se logodească copiii din fașe.

Leontina (tot visătoare). Apoi veni ziua despărțirii! (tristă). Sunt șapte ani, de când a intrat la marină și s'a dus... s'a dus peste Ocean...

Movilă. Da, da, a fost, dar a ieșit dela marină împotriva voinții mele și de-atunci...

Leontina (par'că visează și nu-l aude). În ajunul plecării, ședeam amândoi în tufișul de liliac și mi-a dat un inel; (arată mâna) îl port mereu în deget. I-am dat și eu altul, în schimb, și de-atunci îi sunt mireasă credincioasă.

Movilă. Bre, da cuminte mai ești!! Atunci erai o maimuță de treisprezece ani și el un mucos de optsprezece... Atâta rău dacă și-o mai fi aducând aminte draguțu de Trăienică.

Leontina. O nu; căci „cea dintâi dragoste“ e singura adevărată! De câteori se apropie un altul de mine, o voce ca din adâncul inimei îmi strigă: „O nu, acesta nu e Traian!“

Movilă (îngrijat și supărat). Tocmai ca prin romane! Doamne păzește!

Leontina (sentențios). Așa trebuie să iubească o adevărată femeie; o adevărată româncă! — Și, înainte de toate, te rog să scrii dlui Negreanu să nu vie. Mi-ar fi prea greu să-l întâlnesc, când știu c'a putut fi vorba de o căsătorie între noi. Nici n'ar fi caveresc din partea lui să mai vie.

Movilă. Bine, dar vrea să vadă prăvălia, s'o cumpere.

Leontina. Se vor găsi și alți cumpărători.

Movilă. Dar nu așa de serioși și buni platnici.

Leontina. Tată, nu mă contraria în veci și pururea!

Movilă. Adecă să mă supun toanelor tale și năzdrăvăniilor...

Leontina (se așază pe canapea, gata să plângă). Câtă grije și cât necaz fac părinții în ziua de azi copiilor, nici nu se poate spune!! Ah mi-e frig... mi-e cald... mă cutremur, o să m'apuce iar nervozitatea... și o să mor. Ah! (plânge).

Movilă (îngrijat). Tinișoaro scumpă, liniștește-te, fată; ești singuru meu copil, comoara mea. Nu e mult de când m'a părăsit mamă-tă și acuma vrei și tu... Ah! (se 'nfioară)...

Leontina. Uite, taticule, eu sunt nervoasă, dar dacă faci ce ți-am cerut, mă liniștesc și nu mai am nimic.

Movilă (se duce la scriitor). Iacă scriu lui Negreanu (s'așază și scrie). Numai să te liniștești.

Leontina (veselă). Doamne mulțumescu-ți!

Movilă (scriind mereu). Frumos nu prea e ce faci; și ar fi cel puțin mai cinstit să-i spun tot adevărul.

Leontina (hotărâtă). Tot adevărul! Nici nu se poate supăra. Deoarece nici nu l-am văzut, amorul propriu nu-i va fi vătămat. Ha, ha... Vasile și amor propriu!...

Movilă (scriind înainte). Cât despre Traian... ar fi mai bine să nu-ți mai faci nici o nădejde. E un pierde-vară, care s'a plimbat prin toate colțurile lumii, petrecând, tăvălindu-se prin toate... ei... și făcând la datorii.

Leontina. Ce-mi tot spui de datorii! Eu știu că mi-a rămas credincios și asta e fericirea mea. Ce-o mai fi om mai vedeă. De ar sosi odată, după cum îți scria dăunăzi.

Movilă (în parte). Face ce vrea din mine;... așa e când e una singură. (Tare). Gata scrisoarea.

Leontina (cetește aplecată pe umărul lui). Ia să văd — Bine — Foarte bine — Tocmai cum am vrut eu. (sună).

Movilă (cu un răs silit). Când le 'mplinești copiilor poftete, sunt totdeauna foarte supuși și ascultători (pune scrisoarea în plic).

Leontina (mângâie pe tată-său). Ce bun ești tu, ce drag îmi ești, taticule! Tătișorul meu!

Movilă (se scoală). Zi mai bine „măgărușu meu“ (cu gesturi). Două trei lacrimi, și-odată cad în patru picioare să mă 'ncalece Măria-Ta.

Leontina. Ha! ha! (îl sărută).

Scena III.

Cei dinainte. Marița (din stânga).

Marița. Ați sunat?

Leontina. Scrisoarea asta să plece imediat; tată, ce adresă are dl Negreanu?

Movilă. E la „Împăratul Romanilor“.

Leontina (dă scrisoarea Mariței). La „Împăratul Romanilor“, ai auzit? Repede, ia tram-

vaiul. (Cătră Movilă). Și acum hai în salon tăticle să-ți cânt cântecul care-ți place ție.

Movilă. Ei las. Așa zici tu și când e la adecă niciodată nu vrei să-mi cânti cântecele cari-mi sunt dragi mie — cu cari m'a legănat pe mine mama...

Leontina (îl ia de braț). Azi îți cânt, tată; zău îți cânt toate horele și doinele lui lăncu și marșurile dela pașopt (strâmbă din nas. Spre public). Deși, drept vorbind, mie nu-mi place decât muzica clasică!...

Movilă. Ei, ei! Mai adineauri steteai să te neci în lacrimi și acum parcă ți s'au deschis porțile raiului!

Leontina (visătoare). Ah! Raiul meu! Raiul meu (ies amândoi prin stânga).

Scena IV.

Marița (singură).

Marița. Maica ta Hristoase! Ia te uită la D-ra cum se 'ntrece, parcă nu e zdravănă! Și nu mai știe alta decât „repede” și iar „repede”. Te trimite în mijlocu orașului, parc'ar fi numai colea. (Vede pe Negreanu, care intră prin mijloc). Cine vine? Om străin — iar o să mă 'ntrebe... Doamne, fericite-ar mai fi slugile dacă n'ar avea stăpâni!

Scena V.

Marița, Negreanu.

Negreanu (tânăr frumos și elegant). Aici locuiește negustorul Movilă?

Marița. Da, domnule.

Negreanu. E acasă?

Marița. Da.

Negreanu. Întreabă te rog...

Marița (arătându-i ușa din dreapta). Bate d-ta, te rog, la ușa aia. (Vrea să iese).

Negreanu. Cam obraznicuță servitoare. Cum să bat eu?

Marița. Nu de obraznică am zis așa, domnule, dar m'a trimis domnișoara cu un bilet la d-nu (se uită pe plic) Negrileanu, la „Împăratul Romanilor”, și dac'ar vedeă că n'am plecat încă, ar fi vai de capul meu.

Negreanu. Așa rea e Domnișoara?

Marița. N'aș putea zice. Nu. Are inimă bună, dar e întrecută și mofturoasă de...

Negreanu (dându-și sama că nu e frumos să descoase servitoarele). Destul, destul. Dar scrisoarea poți să mi-o dai mie. Și eu șed la „Împăratul Romanilor” și pot s'o duc eu...

Marița (repede). Vai bine mi-ar părea... să te fie Dumnezeu.

Negreanu (zâmbind). Îl cunosc chiar foarte bine pe d-nu Negrileanu și o să i-o dau (ia scrisoarea dela Marița).

Marița (dându-i scrisoarea). Thi ha! scăpai de un drum și am vreme să trec dincolo la Saveta... (iese prin stânga).

Scena VI.

Negreanu (singur).

Negreanu (se uită la adresa plicului). E scrisul bătrânului — mi-a mai scris de câteva ori. (Desface plicul). Despre fată nu mi-a pomenit încă nimic, dar mi-a spus Florea că e frumoasă și tată-său mi-ar da-o bucuros... Și, dacă mi-ar fi dragă și i-aș plăcea și eu... de ce nu? (despătură scrisoarea, cetește). „Îți scriu tot adevărul ca un om de onoare” (vorbit). Ce? Ce spune? (trece repede peste rânduri). Să mă respingă? Nicî de magazin să nu mai fie vorba? Fiică-sa nu vrea să mă 'ntâlnească? (face câțiva pași, neliniștit). Iubește pe altul... Hm! la urma urmelor ce-mi pasă mie! Atâta pagubă. — Și totuși îmi pasă. Prea mult am auzit vorbindu-se de frumsețea și mai ales de mândria ei! Nu se uită la nimeni, și-a bătut joc de atâția și atâția tineri... a respins... Dac'am ajuns odată pân' aci... Să fiu și eu respins? (cetește din nou). „Fiica mea iubește din copilărie pe vărul ei Traian și, deși au trecut aproape opt ani de când nu l-a văzut...” (se oprește). Opt ani! (îi strălucesc ochii). Hm! Cel puțin să le fac și eu una bună. În opt ani se schimbă omul de nu-l mai cunoști, (vesel) las că-i arăt eu, o 'nvăț eu pe dumneaei să-și bată joc de oameni! (se mai uită odată în scrisoare). Traian! Așadar eu sunt verișorul Traian (își răsuțește mustața și bate la ușa din stânga).

Scena VII.

Negreanu și Movilă (apare în ușe).

Movilă. Cine bate? A, un străin. Ce doriți, Domnule?

Negreanu (întinde brațele și strigă cu exagerare). Nu-ți spune inima ta?

Movilă (încrămenit). Îmi zice „tu”?

Negreanu. Să mă fi schimbat vremea atât de mult încât tu, tu unchiule, să nu mă mai cunoști?

Movilă (speriat și uimit). Ce? Tu să fii...?

Negreanu (întinde din nou brațele). Ne-potul tău Traian!

Movilă (din ce în ce mai nedumerit). Ei, nu mă omorî! (s'așează pe-un scaun).

Negreanu (își lasă pălăria pe care a ținut-o tot timpul în mână). Nu-mi întinzi mâna, unchiule!

Movilă. Sunt... zău, sunt încrămenit (îl măsoară) nu m'așteptam să te faci așa... hm... așa.

Negreanu. M'a copt soarele țărilor calde, unchiule.

Movilă (se scoală și-l măsoară din nou). Așa se vede... mai bine te-ar fi ars cu totul!

Negreanu (râzând). Și pentruce, mă rog?

Movilă. Îți mărturisesc, nepoate, că n'aștept mare lucru dela tine. (Negreanu se miră). Tu știi că orfan cum ai fost... te-am crescut în casa mea, și cu toate necazurile ce mi-ai făcut, ți-am ajutat mult...

Negreanu (face pe indignatu). Mă rog!...

Movilă. Și totuș ai rămas un om-ușuratic, fără judecată...

Negreanu (ca mai sus). În sfârșit... da... (în parte) Bine că aflu cine sunt.

Movilă (pripit). Știi ce, nepoate? Și-așa mi-ai scris iar despre nu știu ce polițe, uite: îți plătesc datoriile și-ți dau și o sumă bună pe deasupra numai să pleci îndată, să te duci de unde-ai venit, căci altfel...

(De după culise s'aude Leontina: Tată! Tată!)

Movilă (speriat). Auz-o că vine. Trăienică dragă, te rog ca pe Dumnezeu, să nu spui că ești tu...

Scena VIII.

Cei dinainte. Leontina (din dreapta).

Leontina (fără să observe îndată pe Negreanu care e în stânga). Tată dragă, a venit un jidan scârbos care vrea să-ți vorbească.

Movilă. Ce jidan? Cum îl chiamă?

Leontina. Zice că-l chiamă Moisi Ștrul și deși... îmi pare rău că tocmai așa un perciunat mi-a adus știrea — tot mă bucur.

Movilă. Ce știre?

Leontina. Că Traian e în oraș și o să-l vedem cât de curând.

Movilă. Am pățit-o!

Leontina. Și mai spuneă că are o afacere cu tine, tot ceva despre Traian, o poliță.

Movilă (fără să vrea se uită urît la Negreanu). Cum te-arăți se nființează și creditorii!!

Leontina (zărește pe Negreanu). Ce-ai zis, tată? Domnul ăsta...

Movilă (încușcat). Nimic, nimic n'am zis. E D-nul Ignate care-mi face un ofert de postavuri. (Negreanu se pleacă stângăciu).

Leontina (cu pathos). Nu, nu, tată. Inima mea credincioasă n'o poți înșelă. Ah! e o revedere întocmai cum eră descrisă în romanul de ieri. (Întinde mânilor împreunate). Cum mă privește! (aleargă la el și îi ia mânilor). Traiane, tu ești!

Movilă. Firește, ea l-a cunoscut îndată, deși nu mai seamănă nici atât (arată vârful degetului mic). Mi-aș smulge toți perii din cap — dac'aș mai aveă.

Negreanu (stângaci și zăpăcit). Hm... da... Hm, ce bucurie! ce amintiri! (își șterge sudoarea de pe frunte cu batista).

Leontina (iar îi ia mânilor). Traiane, Traiane! Lasă-mă să te privesc. Cum te-ai schimbat și totuși — vezi tu ce e dragostea adevărată — totuși eu te-am cunoscut îndată, am simțit că ești tu. Ce frumos te-ai făcut!... Dar spune-mi și tu, cum mă găsești pe mine?

Negreanu. O dă ești cu mult mai frumoasă decât mi-aș fi închipuit vreodată.

Leontina (desmierdată). Ce fel, îmi zici dă? Înainte îmi ziceai „tu“, Trăienică, nu mai știi? (îl netezește pe umăr).

Negreanu (venindu-și în fire). Ai dreptate. Să fim iar copiii de mai înainte.

Leontina. Firește!

Negreanu (ironic). Și ce mă bucură mai presus de toate e că m'ai recunoscut îndată!

Leontina (fără a pricepe ironia). O dulce presimțire mi-a cuprins inima înainte chiar de a te fi zărit.

Movilă. Eu n'am avut, zău, nici o presimțire și, dacă nu-mi spuneă cine e, nu l-aș fi recunoscut cât lumea.

Leontina. Și Moisi te-așteaptă, știi tată? E jos în sală.

Movilă. Mă duc dar, nepoate, să aflu ce afaceri sunt iar de regulat. (Încet lui Negreanu). Mai pun o mie, dacă faci cumva să nu-i plăci fetii, să-și piardă părerea bună despre tine (iese prin dreapta).

Scena IX.

Negreanu, Leontina.

Negreanu (cașicând ar răspunde lui Movilă). Nici prin gând nu-mi trece. De ce să nu-i plac?

Leontina. Iată-ne singuri, Traiane; singuri cu amintirile noastre din copilărie.

Negreanu (tot mai îndrăzneț). Da. Cu amintirile scumpe (își scoate mânușile).

Leontina. Îți aduci aminte când ședeam amândoi în tufișul de liliac?

Negreanu (cu luare aminte). Liliac?!

Leontina. Acolo am cetit împreună pe „Paul și Virginia“, fără să luăm seama că s'apropie o furtună...

Negreanu. Da, așa e.

Leontina. Și deodată ne-am pomenit că toarnă cu gălețile.

Negreanu (dă din cap). Cu gălețile!

Leontina. Vezi că știi!... Nu mai eră chip să trecem până la grădinar și ședeam așa ținându-ne de braț.

Negreanu. De braț, da, și turnă cu gălețile.

Leontina. Mie-mi eră frică și tu mi-ai netezit obrazii.

Negreanu. Da și te-am mângăiat...

Leontina. Și când a trăznit...

Negreanu. Tu ai leșinat în brațele...

Leontina. Da de unde? Ce, ai uitat? Am sărit în sus speriată și-am luat-o la fugă până 'n casa grădinarului.

Negreanu. Bine zici, bine zici. Par'că te văd cum fugeai.

Leontina. Dar ceasul despărțirii... desigur îl ții mai bine minte.

Negreanu. O, foarte bine.

Leontina. Ne-am jurat credință!

Negreanu. Credință... (se iau de mână).

Scena X.

Cei dinainte. **Movilă.**

Movilă (cu o hârtie în mână; prin mijloc). Asta prea e de tot. Traiane, ești un netrebnic! (Leontina și Negreanu se depărtează unul de altul).

Leontina. Tăticule, să nu-l cerți.

Movilă. Știi cine eră acel Moisi Ștrul?

Leontina. Cine?

Movilă. Un cămătar, care avea în mână o poliță expirată a preacinstiului dtale verișor.

Negreanu (în parte). Să-i fie de cap.

Movilă. Și-am fost destul de prost s'o plătesc și de astădată. (Îi arată polița). Iacă-tă-ți faimoasa iscălitură, negru pe alb: „Traian Georgescu“!

Negreanu (în parte). Așadar Georgescu mă chiamă.

Leontina. Traiane dragă, ești tu un om ușuratic, nechibzuit?

Movilă. Moisi mi-a dat a'nțelege că vom afla lucruri și mai urâte despre d-lui!

Negreanu (în parte). Săriți-ar perciunii, Moisi!

Leontina. Ce vrea jidanul să zică cu asta? Spune, Traiane.

Negreanu. Nu se poate.

Leontina. Atât de mare ți-e vina încât nu cutezi s'o spui? Altădată n'ascundeai nimic de mine. În ajunul despărțirii când mi-ai dat inelușul ăsta... (se uită la mâna lui Negreanu). Dar... unde e inelul pe care ți l-am dat eu ție? Traiane, unde e?

Movilă (aspru). Da. Unde e inelul dela Tinica?

Negreanu (încurcat, dă să vorbească și se tot uită la mână). L-am scos din deget azidimineață, când m'am spălat.

Movilă (spre public). Doamne bine-mi pare.

Leontina (geloasă și infuriată). Ai dat inelul meu alteia!

Negreanu. Cum poți crede?!

Leontina (tot mai aprinsă). Orice cred acum

despre D-ta, Domnule! Polițele ți le-aș fi iertat căci tată-meu are cu ce le plăti, dar să dai alteia inelul meu — asta mă revoltă și stânge în inima mea cea mai mică licărire de dragoste pentru D-ta!

Movilă. O stânge de tot!

Leontina. Vino, tată; voi fi de-acum a celuia ce tu mi-ai ales. (Cu pathos). Așa mi-a fost pe semne ursita, să mă mărit fără dragoste... ursita veche ca la clasicii greci! Alungă (arată pe Negreanu) pe trădător de pe pragul casei noastre, ca Eumenidele răzbunătoare! (iese, teatral, prin dreapta).

Movilă (se 'ncruntă la Negreanu). Da, ca Omidele răzbunătoare! (iese repede după Leontina).

Scena XI.

Negreanu (singur).

Negreanu. Adecă acuma să plec?! — Nu, nu plec! Nu vreau să plec. Acuma nu mai vreau să-mi răzbun, ci s'o cuceresc. Îmi place fața și pace! E grozav de întrecută și infumurată nu e vorbă; dar tocmai de aceea, vreau să fac eu dintr'ansa o nevastă fără cusur. (Se dă la o parte când intră Marița). Nu mă duc!

Scena XII.

Negreanu. Marița, apoi **Movilă** (din dreapta).

Marița. Domnule! (bate la ușa din dreapta).

Movilă (iasă). Ce e larma asta? Vezi să fie liniște 'n casă. Domnișoara se simte rău.

Negreanu (încet). Din pricina mea!!

Marița. E un domn tânăr în sală și întreabă dacă poate intra.

Movilă. Cine e?

Marița. Spune că-l așteptați.

Movilă. Că-l așteptăm? Hm, așteptam pe dl Negreanu dar îi scrisesem să nu mai vie. N'ai dus scrisoarea la „Împăratul Romanilor“?

Marița. Nu. Am vrut s'o duc dar (se întoarce și arată pe Negreanu) domnul ăsta a văzut plicul și a zis că-l duce d-lui.

Movilă. Dacă n'a primit scrisoarea mea e negreșit Negreanu. (Cătră Negreanu). Singur ți-ai săpat groapa, nepoate. (Cu mulțumire și ceva răutate). Și fiindcă ești încă aici, poți să vezi ce bine îl vom primi. (Mariței). Poftește pe d-nul în casă; eu îi dau fetii de știre. (Batjocoritor lui Negreanu) la revederé, nepoate! (iese prin dreapta, Marița prin mijloc).

Scena XIII.

Negreanu (râzând).

Negreanu. Ha, ha, ha! Ce situație minunată! Vezi ăsta roman! Așadar acum am să mă văd pe mine! Sunt curios ce mutră am! (își pune ochelari și fixează pe celce intră).

Scena XIV.

Negreanu, Traian (prin mijloc).

Traian (cam jerpelit la înfățișare, cu plete cam nepieptenate, intră cu stângăcie, prin mijloc, vorbind cu cineva de afară). Aștept eu. (Intră.) Îmi pare chiar bine că am timp să-mi viu în fire. Grozav îmi bate inima. Cum mă va primi unchiu?

Negreanu (încet spre public). Hm! Tristă înfățișare!

Traian (încet). E cineva aici. Poate vre-un contabil al unchiului. (Tare, salutând). Vă țineți de casă, Domnule?

Negreanu (scurt). Da, și sunt în curent cu celece se petrec aici.

Traian (tot sfios și nesigur). Atunci ai putea să-mi faci un adevărat serviciu.

Negreanu. Cum?

Traian. Spunându-mi dacă nu cumva a fost pe-aici un oarecare Moisi Ștrul. Un om cu o înfățișare — nu tocmai plăcută.

Negreanu. Probabil din neamul celor cu... cu 50 la sută.

Traian (tresare). Vai de mine. Așadar a fost?

Negreanu (mirat). Ce? D-ta să fii nepotul dlui Movilă?

Traian (dă jalnic din cap). Da. Traian Georgescu. (Se înclină.) Cam nepricopsit dar... totuși bun băiat. Poate ai auzit de el.

Negreanu. O da. Și încă minunate povești!

Traian. După o absență de câțiva ani, m'am întors, în sfârșit, în Europa și sunt de câteva săptămâni în București.

Negreanu (uimit). Cum?

Traian. Nu prea cutezam să mă înfățișez unchiului meu; dar, la urma urmelor, sunt silit s'o fac. Nu mai am nici o lăscăie, nu mai am credit și unchiul mi-e singura nădejde.

Negreanu. O poliță a plătit, dar mai mult nu va face.

Traian (strămbă din gură). Hm! Cred și eu. L-am costat destule parale... dar m'am hotărât în sfârșit să mă fac om de omenie și să — (se scarpină după ureche) și să regulez o afacere.

Negreanu. Așa-a-a!...

Traian. De-aș ști eu numai cum să mă înfățișez unchiului, fără ca el să mă cunoască și să-i pot pipăi toanele înainte de a-i spune cine sunt?!

Negreanu (repede). Poate-aș ști eu să te sfătuiesc!

Traian. Spune!

Negreanu. Unchiu D-tale așteaptă azi pe un domn Vasile Negreanu, un negustor care vrea să cumpere prăvălia și pare-mi-se să-i ia și fata. D-nul și d-soara Movilă nu-l cunosc personal, așa încât...

Traian (a ascultat cu încordare, îi taie vorba). Minunat! Va să zică am să mă dau drept... cum ai zis?

Negreanu. Vasile Negreanu.

Traian. Vasile Negreanu, care vrea să cumpere fata... ah pardon, firma și să ia și... adecă asta nu. De cunoscut nu mă vor cunoaște. Sunt ars de soare și jerpelit de traiul mizerabil pe care l-am dus.

Negreanu. Nu știu cum vei fi fost înainte (îl măsoară), dar acumă zău ești... ești de nerecunoscut. (Se uită la mâni). Ce inel ai în deget?

Traian (ironic). Ah — e romanul copilăriei mele; îl am dela verișoara Leontina, care eră pe-atunci o mare amatoare de romane, o broscuță de treisprezece ani, grozav de sentimentală. De vre-un preț nu e însă inelul, altfel de mult zbură la muntele de pietate.

Negreanu. Ar fi bine să-l scoți din deget — să nu te trădeze.

Traian. Ai dreptate (scoate inelul).

Negreanu (luându-i-l). Și spre mai mare siguranță dă-mi-l să ți-l păstrez eu.

Traian (dă inelul). Îți mulțumesc. Ești atât de prevenitor.

Negreanu. De ce să nu ne ajutăm unii pe alții! Pst! e cineva la ușă. Nu uită că te chiamă Vasile Negreanu. Eu mă duc. (Iese prin mijloc).

Scena XV.

Traian. Movilă și Leontina (din dreapta).

Movilă (salută). Cu cine avem onoarea?

Traian (cu sfială). Onoarea este pentru mine. (Cam încurcat) numele meu e negru... e Vasile Negreanu.

Movilă (îi scutură mâna). Mă bucur.

Traian (plecându-se în fața Leontinei). Domnișoară...

Leontina (asemenea). Domnule... (spre public). Vai ce mutră nespălată. Doamne, urât mai e!

Movilă. Agentul Florea ne-a înștiințat de sosirea D-voastră și vă așteptam din zi în zi să ne înțelegem în privința firmei și...

Leontina (îl strânge de braț). Să nu zici, să nu zici...

Movilă (tipă). Au! (își freacă brațul). Mă bucur din toată inima că vă văd, dle Negreanu. Puteți să vedeți fata... (îndreptându-se) asta — magazinul, vream să zic. Vă rog să faceți ca și când ați fi la D-voastră, cereți orice dorințe... vă pun orice la dispoziție.

Traian (repede). O atunci, înainte de toate, vă rog, dacă se poate... (duce mâna la inimă).

Movilă. Mă rog, mă rog (încet Leontinii).

Vrea să-ți ceară mâna înainte de-a cumpără prăvălia.

Traian (duce mâna la stomac). Dacă s'ar putea ceva de mâncare... am fost atât de... de ocupat încât n'am avut timp să iau dejunul.

Movilă. Cu cea mai mare plăcere! (sună).

Leontina (încet lui Movilă). În loc să vorbească cu mine, se gândește la mâncare! Uf!...

Movilă (încet Leontinii). Iar ca prin romane le vrei toate?! Omu nu poate trăi din dragoste, îi trebuie carne și legume. (Tare lui Traian care-și freacă mâinile de bucurie). Poftim, dragă Negrene, la ceva friptură și un păhărel...

Traian (foarte vesel, uitând unde e). Da, da, păhărelul îmi place mie! (Își vine în fire). Adecă știi D-ta la un pahar de vin se ncheie mai bine afacerile. (Leontinei). Adio Domnișoară, la revedere! (ia pe Movilă de braț și iese cu el strigând) Trăiască păhărelul!

Scena XVI.

Leontina (singură. E disperată.)

Leontina. În prezența mea se gândește la mâncare și la beutură! Ah e oribil! În loc de inimă omul ăsta are numai stomac! Și unui astfel de netrebnic să-i fiu eu soție? Niciodată! (cu pathos). O, Traiane, cu înfățișarea ta distinsă, cu barba ta ca mătasa galbină, spre tine mă chiamă toate amintirile copilăriei mele. Și deoarece tu m'ai trădat, voi muri și eu, ca atâtea altele, jertfă a mândriei și a dragostei mele!.. (Se așază pe canapea oftând).

Scena XVII.

Leontina. Negreanu (prin mijloc).

Negreanu (se apropie încet de Leontina pe la spate). Verișoară!

Leontina (speriată, strigă). Ha, Traian! (Făcând pe indignată). Domnule, cum îndrăznești să vă mai arătați...

Negreanu (măimănând sentimentalitatea ei romantică). Viu să vă zic adio! adio pentru totdeauna!!

Leontina. Pentru totdeauna?!

Negreanu. Înainte de a pleca țin însă să vă înapoiez singurul semn de dragoste ce... (îi întinde inelul).

Leontina (veselă). Inelul meu! (Cu sentimentalitate). O Traiane! așadar nu l-ai dat alteia? De ce nu mi-ai spus când te-am întrebat? De ce-ai tăcut?

Negreanu (declamatoric). Sunt prea mândru și socotesc ca o înjosire să mă apăr de învinuiri nedrepte. Nu pot decât să rabd și să tac și astfel să-mi câștig cununa de raze a martirilor! (Cu mândrie). Așa sunt eu!!

Leontina. Traiane, poți tu să-mi ierți neîncrederea?

Negreanu (vesel). Așadar mă iubești? (Îi întinde amândouă mâinile).

Leontina (îi ia mâinile). Tu și numai tu; cu tine aș fi fericită și într'un bordeiu!

Negreanu. Draga mea!

Leontina (speriată, îi lasă mâinile). Vine cineva. Ascunde-te în odaia de colo (arată la stânga) să nu te vadă tata cu Negreanu lui! Încrede-te în Leontina ta. (Îl împinge pe ușa din stânga).

Scena XVIII.

Leontina. Traian (din dreapta).

Traian (cam înveselit de vin, vorbind spre culise). Mă rog, ce-are-aface! Nu vă jenați pentru mine. Pofțiți numai eu voi aștepta aici.

Leontina (spre public). Iacă și monstru ăla de Negreanu.

Traian (înaintează fără să observe pe Leontina; plescăie cu limba). Hm! Minunată masă și admirabil vin! E bun băiat unchiu... și o să-l întorc eu cumva... (zărește pe Leontina). Uiuiu, iacăt-o și pe Dumneaei!

Leontina (cam sfioasă). Domnule!..

Traian (se cam clatină pe picioare). Domnișoară... Hi, hi (își duce mâna la inimă).

Leontina (încet). A furat luleaua neamțului! (Tare). V-ați înțeles cu tata în privința prăvăliei?

Traian. Mai e vreme. Aș vrea însă să vă spun... știți inima, ca și stomacul, își cere drepturile...

Leontina (încet). Ce asemănare!..

Traian. N'am dreptate?

Leontina. Ba da, într-o câtva. (Visătoare). Eu una sunt supusă inimei și nu-i pot porunci. Inima mea orice i-aș spune, este și va rămâne credincioasă celei dintâi iubiri... pe veci!

Traian. Pe veci? Hm; nu ți se pare cam mult?

Leontina. Inima mea aparține pentru totdeauna vărului meu Traian Georgescu.

Traian (speriat — încet spre public). Ei drace, cum să scap?! (Tare). Traian Geor... parc'a plecat de mult, de mult... pe mare...

Leontina. Dar eu i-am păstrat credință.

Traian. Cine știe ce s'a ales de capu lui, după atât amar de vreme. Am auzit că-i cam plăcea vieața... veselă.

Leontina. Și mie-mi place veselia.

Traian. Se zice că are datorii cu duiumul.

Leontina. O să le plătească tata.

Traian. Se vorbește c'ar fi foarte ușuratic.

Leontina. Se va schimba.

Traian (încet spre public). Grozav mă iubește. (Tare). Domnișoară, trebuie să vă mărturisesc că... am cunoscut de aproape pe vărul D-voastră.

Leontina. De, când s'a 'ntors în Europa?

Traian (ceva mai treaz). Da; și... e foarte vinovat față de...

Leontina. Știu, știu. Ne-a mai spus-o și Moisi Ștrul.

Traian. Și, acum, nu știe cum să măturisească tot unchiului său și să-i ceară ajutor.

Leontina. Ce atâta bătaie de cap. Vorbesc eu cu tata și toate dorințele vărului meu se vor împlini. Nu înzadar sunt unica copilă...

Traian (tot mai treaz). Bunătatea D-voastră mă face să îndrăznesc mai mult. Vărul Dumneavoastră și-a... a întâlnit o americană... cu care... s'a căsătorit...

Leontina (dă un țipet). Căsătorit!

Traian (repede). Da. Și a venit la București cu nevasta să ceară sprijinul unchiului ca să deschidă o prăvălie...

Leontina (desperată). Și de aceea se lingusă... O trădătorul, trădătorul. (Strigă tare). Tată, tată!

Traian (cam speriat). Liniștiți-vă, trebuie să-i spunem unchiului cu binșorul, să-l facem să priceapă...

Leontina (strigă spre ușa din dreapta). Tată, tată, vino, fie-ți milă de fata ta nenorocită! (Plânge).

Scena XIX.

Cei dinainte. Movilă (din dreapta).

Movilă (intră repede foarte speriat). Ce strigate sfâșietoare! Ce ți s'a 'ntâmplat?

Leontina (frângându-și mâinile). O tată, tată! Închipește-ți că Traian e însurat!

Movilă (indignat). Ce fel? Fără să mă 'ntrebe și pe mine? (Ridică pumnul). Are noroc c'a plecat (Traian tresare speriat), că i-aș arăta eu lui. Să-i plătesc eu toate...

Leontina. N'a plecat încă, tată. E aici și putem să ne răzbunăm și să-i arătăm tot disprețul de care e vrednic! (Aleargă la ușa din stânga). Poftim încoace, Domnule!

Scena XX.

Cei dinainte. Negreanu (din stânga. Movilă se repede la el. Leontina se trage înapoi și-l măssoară cu dispreț...)

Leontina (lui Negreanu). Ești un om fără suflet! Mărturisesc că te-am iubit sau cel puțin mi se părea că te iubesc fiindcă nu te

cunoșteam! (Îi vine să plângă). Dar acum, acumă văd cine ești și te rog să te depărtezi, să părăsești pentru totdeauna casa noastră! (plânge).

Movilă (lui Negreanu). Ești un mizerabil! Un escroc american și un destrăbălat european, iată cine-mi ești. Și vii acum cu gândul să-mi mai storci câteva mii... dar te 'nșeli, netrebnicule!

Traian (cu vocea pe jumătate). Ce-or fi având cu bietu contabil?

Negreanu. Ce crimă am făcut? (Îi vine să rădă dar se reține).

Movilă. O nebuție ai făcut, când te-ai însurat, nefericitule! (Traian face mereu semne că nu înțelege nimic).

Negreanu. Dar, mă rog, cine v'a spus că m'am însurat?

Movilă (arătând la Traian care se miră). D-nu Negreanu.

Leontina (asemenea). Da. Domnul acesta care știe tot. (Plânge). Ah!..

Traian (zăpăcit). Da. Am spus că Traian Georgescu s'a însurat.

Negreanu (vesel). Așadar vărul Traian e însurat! Ce fericire! Nu mai e nici o piedecă! (Leontinii). Putem fi fericiți — căci eu nu sunt vărul D-tale ci — Vasile Negreanu.

Leontina și **Movilă** (uimiți). D-ta? Negreanu?

Negreanu Pe legea mea!

Movilă. Și prăpăditul meu de nepot...

Traian (sfios și jalnic). Sunt eu, unchiule dragă, și te rog să mă ierți și să-mi ajuți să intru și eu în rândul oamenilor de omenie.

Leontina (veselă). Ajută-i tată ca să-l despăgubești că prea m'am purtat urât cu el! (Lui Negreanu, rușinată). Și (pleacă ochii și iar îi ridică) eu care ți-am zis „tu“...

Negreanu (pe când Traian vorbește cu Movilă). Ce are a face. Credeai că sunt vărul...

Leontina (repede). O ce bine că n'ai fost Traian!

Negreanu (apropiindu-se). Dar cum rămâne cu presimțirile și cu inima credincioasă?!

Leontina (pleacă ochii rușinată și șoptește). Avea dreptate tată!.. (Traian și Movilă se apropie. Negreanu ia mâna fetii și vorbește încet. Ea abia ridică ochii ici-colea).

Movilă (întinde dreapta lui Traian în semn de împăcare, iar cu stânga arată fericit spre tânăra pereche). Tocmai ca prin romane!

(Cortina.)